

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА КОНСАЛТИНГУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Оцінка активів та зобов'язань підприємства у системі
бухгалтерського обліку»
(за матеріалами ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»)

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня, 2 курсу,
ОМО-22-1 групи,
Спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
ОП «Облік і оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»

підпис здобувача вищої
освіти

Міли Олександра
Євгеновича

Науковий керівник

підпис керівника

Колісник Олена
Пилипівна,
к. е. н., доцент

Керівник освітньо-
професійної програми

підпис керівника

Колісник Олена
Пилипівна,
к. е. н., доцент

Допущено до захисту за рішенням
кафедри обліку та консалтингу
протокол від 18.01.2024 № 12

підпис завідувача
кафедри

Колісник Олена
Пилипівна,
к. е. н., доцент

Регистрація № 12 23.01.2024 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

До захисту 29.12.2023р. [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 4 (дуже) 05.02.2024 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис]
(підпис)

Т. Г. Камінська
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[підпис]
(підпис)

О. П. Колісник
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

В. М. Метелиця
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

Б. М. Занько
(ініціали, прізвище)

Секретар комісії:

[підпис]
(підпис)

Д. Л. Судак
(ініціали, прізвище)

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:34:55 07.02.2024

Назва файлу з підписом: Кваліфікаційна робота Міла О. В..pdf
Розмір файлу з підписом: 2.3 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Кваліфікаційна робота Міла О. В..pdf
Розмір файлу без підпису: 2.3 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: МЕТЕЛИЦЯ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

П.І.Б.: МЕТЕЛИЦЯ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2978215692

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:34:51 07.02.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000A3F8FC009F6DD004

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.Б.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст дипломної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	27		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	47		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	2		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	3		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	40		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	87		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.Б.: голова, членів комісії, секретаря, (підпис)
87	B	4 (добре)	05.02.2014	

Правила переведенням оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу
Спеціальність, 071 «Облік і оподаткування»
ОП «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри О.П. Колісник

21.10.2022 р.

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти**

Мілі Олександр Євгеновичу

1. Тема роботи: «Оцінка активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерського обліку» (за матеріалами ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»)

Затверджена наказом ректора від «30» 11.2022 р. № 1254

2. Строк здачі закінченої роботи: 14.12.2023 р.

3. Цільова установка:

Мета роботи полягає в удосконаленні методики оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерського обліку.

Об'єкт дослідження: активи та зобов'язання підприємства з позиції їх оцінки у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Предмет дослідження: організаційні та методичні аспекти оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі обліку, відповідно до стандартів.

Вихідні дані до роботи:

Законодавчі і нормативні документи, наукова і навчальна література, первинні документи, облікові регістри та форми звітності досліджуваного підприємства

4. Перелік графічного матеріалу: таблиці та рисунки за темою кваліфікаційної роботи.

5. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА ЯК СИСТЕМА ВАРТІСНОГО ВИМІРЮВАННЯ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1.1. Економічна сутність «оцінки», її види та характеристика

1.2. Класифікація активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку з метою їх оцінки

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК АКТИВІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОЦІНКИ НА ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»

2.1. Формування облікової політики щодо активів підприємства

- 2.2. Оцінка активів підприємства, її відображення в бухгалтерському та фінансовій звітності
- 2.3. Удосконалення обліку активів в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій
- Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»

- 3.1. Визнання, оцінка та відображення в системі бухгалтерського обліку звітності зобов'язань підприємства
- 3.2. Оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства
- Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	
		За планом	Факт
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	17.10.-20.10.2022 р.	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	15.05.2023 р.	
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	25.09.2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	01.12.2023 р.	
5.	Підготовка вступу та висновків	14.12.2023 р.	
6.	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	18.12.2023 р.	
7.	Перевірка роботи на плагіат	15.01.2024 р.	
8.	Попередній захист роботи	17.01.2024 р.	
9.	Отримання відгуку керівника роботи	24.01.2024 р.	
10.	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.2024 р.	
11.	Допуск до захисту зав. кафедрою	01.02.2024 р.	
12.	Захист роботи	05-06.02.2024 р.	

8. Дата видачі завдання 20.10.2022 р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Колісник О.І.
(прізвище, ініціал)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Колісник О.
(прізвище, ініціал)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Міла О. Є.

Факультету податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра обліку та консалтингу

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи (проєкту)
на академічний плагіат

ПІБ автора твору	Міла Олександр Євгенович
ПІБ наукового керівника	Колісник О. П.
Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт))	Кваліфікаційна робота
Тема роботи	Оцінка активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерському обліку
Рік написання	2023
Оригінальний текст у роботі кладає %	100%
Схожість %	0%
Плагіати %	2,19%

Відповідальна особа

Судак Д. Л.
(П.І.Б.)

(підпис)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу
на тему: «Оцінка активів та зобов'язань підприємства у системі
бухгалтерського обліку»

Мета роботи: удосконалення методики оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерського обліку.

Завданнями роботи є:

- дослідження економічної сутності категорії «оцінка», визначення її видів та характеристика;
- визначення класифікації активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку з метою їх оцінки;
- формування облікової політики щодо активів підприємства;
- дослідження бухгалтерського обліку активів, їх оцінка та відображення у фінансовій звітності;
- визначення особливостей обліку активів в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій;
- дослідження оцінки та відображення в системі бухгалтерського обліку зобов'язань підприємства;
- визначення оцінки впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства.

Предметом кваліфікаційної роботи є організаційні та методичні аспекти оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі обліку, відповідно до стандартів.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є активи та зобов'язання підприємства з позиції їх оцінки у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Базою дослідження виступає ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин».

За результатами дослідження сформульовані пропозиції, які запропоновані для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» з метою удосконалення методики оцінки активів і зобов'язань.

Одержані результати можуть бути використані при організації обліку на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин».

Робота містить: 67 сторінок основного тексту, 23 таблиці, 12 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел складається з 62 найменувань.

Ключові слова: активи, зобов'язання, оцінка, система бухгалтерського обліку, облікова політика.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2022-2023 рр.

Рік захисту роботи: 2024 р.

ANNOTATION on qualifying work on a theme:

«Valuation of assets and liabilities of an enterprise in the accounting system»

Purpose of the work: improvement of the methodology for valuation of assets and liabilities of the enterprise in the accounting system.

The objectives of the work are:

- studying the economic essence of the category "valuation", defining its types and characterization;
- determining the classification of assets and liabilities in the accounting system for the purpose of their valuation;
- formation of accounting policy in relation to the company's assets;
- studying the accounting of assets, their valuation and reflection in financial statements;
- determination of the peculiarities of accounting for assets in the context of the use of information systems and computer technologies;
- studying the assessment and reflection of liabilities of the enterprise in the accounting system;
- determination of the impact of liabilities on the financial condition of the enterprise.

The subject of the qualification work is the organizational and methodological aspects of the valuation of assets and liabilities of an enterprise in the accounting system in accordance with the standards.

The object of the qualification work is the assets and liabilities of the enterprise from the point of view of their valuation in the accounting system of the enterprise.

The research is based on the private joint-stock company «Kremenchuk Plant of Road Machines».

Based on the results of the study, proposals have been formulated for PJSC «Kremenchuk Plant of Road Machines» in order to improve the methodology for valuation of assets and liabilities.

Based on the results of the study, the article formulates proposals that are offered to the Private Joint-Stock Company «Kremenchuk Plant of Road Machines» in order to improve the methodology for valuation of assets and liabilities.

The results obtained can be used in the organization of accounting at the Private Joint-Stock Company «Kremenchuk Plant of Road Machines».

The work contains 67 pages, 23 table, 12 drawing. The list of the used sources is counted by 62 names. In-process 9 applications.

Keywords: assets, liabilities, valuation, accounting system, accounting policy.

Year of qualification work: 2022-2023.

Year of work defense: 2024.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА ЯК СИСТЕМА ВАРТІСНОГО ВИМІРЮВАННЯ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	13
1.1. Економічна сутність «оцінки», її види та характеристика	13
1.2. Класифікація активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку з метою їх оцінки	22
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК АКТИВІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОЦІНКИ НА ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»	29
2.1. Формування облікової політики щодо активів підприємства	29
2.2. Оцінка активів підприємства, її відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності	37
2.3. Удосконалення обліку активів в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій	48
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»	55
3.1. Визнання, оцінка та відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності зобов'язань підприємства	55
3.2. Оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства	68
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Оцінка активів та зобов'язань є ключовим аспектом фінансового управління для будь-якого підприємства. Це важливий процес, оскільки він дозволяє оцінити справедливу вартість ресурсів, які належать суб'єкту господарювання, а також його фінансових зобов'язань. Оцінка активів і зобов'язань є основою для підготовки фінансової звітності, яка надається зацікавленим сторонам, зокрема, інвесторам, кредиторам, урядовим органам та іншим особам.

Оцінка активів і зобов'язань є фундаментальною для системи бухгалтерського обліку, оскільки вона забезпечує точність, достовірність та об'єктивність фінансової звітності, що є ключовим для різних зацікавлених сторін та внутрішнього управління підприємством.

Метою кваліфікаційної роботи є удосконалення методики оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерського обліку.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідження економічної сутності категорії «оцінка», визначення її видів та характеристика;
- визначення класифікації активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку з метою їх оцінки;
- формування облікової політики щодо активів підприємства;
- дослідження бухгалтерського обліку активів, їх оцінка та відображення у фінансовій звітності;
- визначення особливостей обліку активів в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій;
- дослідження оцінки та відображення в системі бухгалтерського обліку зобов'язань підприємства;
- визначення оцінки впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства.

Об’єкт кваліфікаційної роботи – активи та зобов’язання підприємства з позиції їх оцінки у системі бухгалтерського обліку підприємства.

Предмет кваліфікаційної роботи – організаційні та методичні аспекти оцінки активів та зобов’язань підприємства у системі обліку, відповідно до стандартів.

Базове підприємство за матеріалами якого проведене дослідження – приватне акціонерне товариство «Кременчуцький завод дорожніх машин» (далі - ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»). Основний вид діяльності товариства – виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва. ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» є провідним виробником асфальтозмішувальних установок і запасних частин до них. Але у зв’язку з складними економічними умовами, спричиненими збройною агресією росії, у 2022 році підприємство скоротило реалізацію установок у 8,5 разів та отримало збитки у 30108 тис. грн., проти 29517 тис. грн чистого прибутку у 2021 році.

Основні показники фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» згруповано у таблиці 1, які розраховано на підставі фінансової звітності за 2021-2022 роки.

Таблиця 1

Показники економічної діяльності ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за період 2021-2022 рр.

Показники економічної діяльності	2021 р.	2022 р.	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	1 224 175	291 810	-932365
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	(1070282)	(265556)	-804726
Чистий фінансовий результат: прибуток, тис. грн.	29 517	(30 108)	-59625
Необоротні активи, тис. грн.	108 462	145 908	+37446
Оборотні активи, тис. грн.	527 683	434 758	-92925
Власний капітал, тис. грн.	518 797	492 945	-25852
Довгострокові зобов’язання і забезпечення, тис. грн.	4 752	3 894	-858
Поточні зобов’язання і забезпечення, тис. грн.	112 596	83 827	-28769
Фонд оплати праці, тис. грн.	341 746	123 785	-217961
Середньооблікова чисельність працюючих, чол.	1848	1477	-371

Середньомісячна зарплата працівників, грн.	15411	6984	-8427
--	-------	------	-------

*розраховано автором роботи за матеріалами ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

У результаті проведеного аналізу основних економічних показників ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за період 2021-2022 рр. можна зробити висновки про його фінансовий стан та результати діяльності.

Як уже було зазначено вище, що кризовий стан у галузі в зв'язку з воєнними діями, вплинув і на роботу досліджуваного підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції знизився на 932365 тис. грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком. При цьому собівартість реалізованої продукції також зменшилась на 804726 тис. грн у 2022 році у порівнянні з 2021 роком. Чистий фінансовий результат у вигляді прибутку у 2021 році – 29 517 тис. грн., змінився на збиток у 2022 році та склав відповідно 30108 тис. грн.

Дослідження кваліфікаційної роботи спрямоване на оцінку активів і зобов'язань підприємства, отже зміни обсягу та їх складу потрібно проаналізувати та визначити під впливом яких факторів це відбулося. З огляду на проведений аналіз у складі активів відбулося збільшення по необоротних активах на 37446 тис. грн, у складі оборотних активів, навпаки зменшення на суму 92925 тис. грн. У складі власного капіталу також спостерігається зменшення на 25852 тис. грн. у 2022 році. Зобов'язання товариства зменшились у 2022 році – поточні на 28769 тис. грн, а довгострокові на 858 тис. грн. Зниження суми зобов'язань є позитивним для підприємства, проте, необхідно дослідити, причини зниження суми оборотних активів та власного капіталу, що вважається негативною динамікою.

У зв'язку з зменшенням середньооблікової чисельності працівників на 371 чол., зменшився і фонд оплати праці на 217961 тис. грн., і відповідно середньомісячна заробітна плата працівників, яка суттєво різнилась у 2022 році порівняно з 2021 роком, на 8427 грн.

Основні методичні прийоми дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використані як загальнонаукові методи дослідження, так і спеціальні методи. До загальнонаукових методів, що застосовувалися належать: індукція і дедукція, аналіз і синтез, аналогія та моделювання. Серед спеціальних методів використані: статистичний метод, балансовий метод, аналітичний метод дослідження, економічного аналізу, графічний метод у вигляді графіків (діаграм) тощо.

Основні праці науковців по темі дослідження. Питаннями оцінки активів та зобов'язань займалися багато вчених, практиків, які розглядали оцінку з точки зору економічної категорії та як елемент методу бухгалтерського обліку. У своїх працях оцінку активів та зобов'язань в обліку досліджували: Безверхий К. В., Бондар М. І., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Засадний Б. А., Корягін М. В., Кулик А. А., Ловінська Л. Г., Малюга Н. М., Мних Є. В., Пантелєєв В. П., Сопко В. В., Ткаченко Н. М., Швець В. Г., Шигун М. М., та інші автори, які зробили суттєвий внесок у розвиток методики оцінки господарських засобів та джерел їх формування.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи. Наукова новизна результатів дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні питань, що пов'язані з удосконаленням оцінки активів і зобов'язань підприємства. У роботі узагальнено дослідження різних авторів щодо видів та характеристики оцінки в системі бухгалтерського обліку.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Практичне значення отриманих результатів дослідження спрямоване на їх використання в обліку ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин», зокрема, методики оцінки активів і пасивів та оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати проведеного дослідження пройшли апробацію на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Синергетичні драйвери розвитку обліку,

податкового аудиту та бізнес-аналітики», яка відбулася 28 квітня 2023 року в ДПУ, м. Ірпінь. Доповідь опублікована у збірнику тез на тему: «Оцінка активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку» (URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z5D9I6LfAtajVXod80OCnuAFqpfhOP8R/view>) [20].

Джерелами дослідження у кваліфікаційній роботі виступили: спеціальна література та фахові періодичні видання, нормативно-законодавчі документи, що регулюють питання оцінки активів та зобов'язань. Вихідні дані у роботі: фінансова звітність ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» (ф. 1-ф. 4) за період 2021-2022 рр., наказ про облікову політику підприємства, річна інформація емітента цінних паперів за 2022 рік та інші документи бухгалтерського оформлення.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дипломна робота містить: 67 сторінок основного тексту, 23 таблиці, 12 рисунків, 62 використаних джерела, 9 додатків.

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА ЯК СИСТЕМА ВАРТІСНОГО ВИМІРУ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1.1. Економічна сутність «оцінки», її види та характеристика

Оцінка як економічна категорія одночасно поєднує поняття «цінність», «вартість», «ціна». «Цінність» як узагальнююча категорія визначає корисні для споживача властивості товару, поєднуючи в собі економічну корисність товару як блага і витрати на його створення. «Вартість» як універсальний параметр для порівняння різних товарів та наданих послуг у процесі взаємовідносин між суб'єктами господарювання. «Ціна» - виступає у вигляді зв'язку між цінністю та вартістю і є зовнішньою формою їх грошового вираження.

У межах системи бухгалтерського обліку, оцінка – це елемент методу, який проявляється у вимірюванні об'єктів у єдиному вартісному вимірнику. Особливість оцінки як облікової категорії полягає в тому, що, будучи елементом методу, вона одночасно може виступати як окрема підсистема, що має окремий об'єкт, суб'єкт, метод та мету, а також може бути певним процесом.

Раціональне управління підприємством здійснюється через можливість відобразити майно, капітал і зобов'язання у єдиному грошовому вимірнику. На підставі такої оцінки здійснюється формування звітності підприємства. Точна оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності забезпечує надійність даних, які отримують з регістрів обліку та їх правильної інтерпретації.

Оцінка статей у бухгалтерському балансу – це вираження в грошовому розрахунку різних видів господарських засобів та джерел їх формування, що відображені у балансі.

Бухгалтерська інтерпретація оцінки – як спосіб вираження в

узагальнюючому вартісному вимірнику засобів та їх джерел, тобто один із методів бухгалтерського обліку, який переводить натуральні показники у грошовий, множенням кількості цінностей на ціну.

Як стверджує науковець Загородній А Г., основна вимога до оцінки – це її реальність, що забезпечується достовірністю даних обліку та принципами здійснених господарських операцій [23].

Потрібно чітко розмежування понять «оцінка», «калькуляція», «грошове вираження», «вартісне вимірювання».

Під грошовим вираженням розуміють вимірювання господарських засобів та джерел їх формування, а також господарських процесів у грошовій одиниці. Подібне значення має вартісне вимірювання, через таке розуміння бухгалтерський облік характеризують як такий, якому властиве вартісне вимірювання, що передбачає застосування грошового вимірника.

Оцінка поєднує три елементи:

- об'єкт чи подію;
- якість, ознаку чи характеристику;
- шкалу вимірювання чи сукупність одиниць вираження властивості.

З метою правильної оцінки об'єкта, необхідно визначити: повне та правильне найменування об'єкта оцінки; вид активу, що оцінюється; вид майнових прав, що підлягають оцінці; дату оцінки.

Правильно визначена мета забезпечує вибір адекватної оцінки та уникнення помилок при оцінюванні активів і пасивів суб'єкта господарювання.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [27], єдиний грошовий вимірник є важливим принципом бухгалтерського обліку і фінансової звітності, «вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці».

Оскільки вимірювання в бухгалтерському обліку здійснюється за допомогою таких методів як оцінка та калькулювання, є необхідність надати

роз'яснення щодо цих методичних прийомів.

Оцінка є способом вартісного вимірювання господарських засобів та джерел їх утворення. Калькулювання є способом вартісного вимірювання процесів щодо придбання товарно-матеріальних цінностей, виробництва продукції та їх реалізації.

Сам процес оцінки – це процедура, яка забезпечує об'єкти бухгалтерського обліку грошовими величинами, які можна використати для узагальненої оцінки активів.

Теоретичні дослідження категорії «оцінка», забезпечують її певними вимогами для правильності відображення об'єктів та достовірності. До таких вимог входять: реальність, єдність і цілеспрямованість оцінки.

Реальність оцінки – забезпечує об'єктивну відповідність грошового вираження об'єктів обліку їх фактичній величині, відображення у грошовому вимірнику дійсного обсягу господарських засобів та операцій, що проводиться за допомогою інвентаризації і переоцінки.

Єдність оцінки – забезпечує її дотримання впродовж тривалого періоду та всіма суб'єктами господарювання. Єдність досягається за допомогою правил та стандартів обліку, інструкцій та калькулювання.

В бухгалтерському обліку – оцінка потрібна під час господарської діяльності, зокрема, надходженні та вибутті активів, виникненні прав чи зобов'язань, у процесі операцій, пов'язаних з купівлею-продажем або орендою майна, інвестуванням, страхуванням, заставою, переоцінкою активів, у разі створення підприємства, його об'єднання чи ліквідацією.

Вітчизняні та зарубіжні науковці, досліджуючи проблемні аспекти оцінки, в контексті бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, напрацювали власні пропозиції з наближення балансової оцінки до ринкових умов.

У дослідженнях професор Малюга Н. М., розрізняє такі ознаки класифікації оцінки:

- за об'єктом вимірювання: індивідуальні та агрегатні;

- за критерієм обчислення: об'єктивні та суб'єктивні;
- в залежності від подальшого використання майна: за собівартістю та ринковою ціною;
- по відношенню до суб'єкта вимірювання оцінок: історичні та калькуляційні;
- за видами: фіксовані, номінальні, майнових статей в балансі, опосередковані, безпосередні;
- за методами розрахунку: незмінні та відновлені;
- за часовою приналежністю: у момент виміру та момент, щодо якого призначені результати;
- за видами переоцінки: уцінка та дооцінка [4].

Необхідно зазначити, що вибір оцінки залежить від інтересів та певного запиту, що склалися на ринку. Основні види отримання вартісного вираження вартості об'єктів: бухгалтерська оцінка, незалежна оцінка та експертна оцінка. Відмінність їх простежується за сутністю, суб'єктами, нормативним регулюванням, методикою реалізації. Кожен вид, за сучасних умов, може бути застосований відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності передбачають застосування декілька різних основ оцінки одночасно, з різним ступенем та різних комбінаціях. До основних оцінок відносять такі, що згруповані у табл.1.1.

Важливим є питання оцінки активів за справедливою вартістю. «Справедлива вартість – сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату» [44].

Зазвичай, оцінка за справедливою вартістю застосовується при таких господарських операціях, як: внесення активів до статутного капіталу, при погодженні вартості із засновниками, безоплатне одержання активів, обмін активами тощо. Необхідно враховувати, що різні методи є подібними, зокрема, розрахунок вартості активів для їхнього збереження і раціонального використання, визначення суми зобов'язань з метою управління фінансовою

стійкістю, оцінка процесів господарювання для визначення їхніх результатів.

Таблиця 1.1

Основні підходи до оцінки активів та зобов'язань відповідно до МСФЗ [21]

№ з/п	Бази оцінки	Використання для оцінки активів та зобов'язань	Дата використання бази оцінки
1.	Історична собівартість	- активи відображаються за сумою сплачених грошових коштів та їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх, на момент придбання; - зобов'язання відображаються за сумою надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання або за сумою грошових коштів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язання під час звичайної діяльності підприємства	- дата здійснення операції придбання активів; - дата балансу
2.	Поточна собівартість	- активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку було б сплачено в разі придбання такого ж або еквівалентного активу на поточний момент; - зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент	- дата балансу; - дата продажу активу
3.	Вартість реалізації (погашення)	- активи відображаються в обліку за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в ході звичайної реалізації; - зобов'язання відображаються за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань у ході звичайної діяльності підприємства або виходячи з умов договору при звичайному розвитку подій	- дата балансу; - дата продажу активу
4.	Теперішня вартість	- активи відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати об'єкт обліку під час звичайної діяльності підприємства; - зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, що, як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань у ході звичайної діяльності підприємства.	- дата балансу

Оцінка за справедливою вартістю в умовах збройної агресії ускладнюється макроекономічною нестабільністю, низькою ліквідністю

ринків, відсутністю цін на співставні об'єкти, обмеженою можливістю щодо прогнозування очікувань учасників ринку. Тому оцінка справедливої вартості є досить трудомістким завданням, яке вимагає залучення додаткових ресурсів шляхом звернення до професійних оцінювачів [18].

Узагальнено класифікацію видів оцінки активів згідно норм МСФЗ можна представити на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Класифікація видів оцінки активів згідно норм МСФЗ [21]

Оцінка активів за відновлювальною вартістю у фінансовій звітності передбачає їх оцінку за сумою грошових коштів чи їх еквівалентів, що повинна бути сплачена за еквівалентний актив у разі його придбання у даний

час за нормальних умов.

Оцінка зобов'язань за історичною (фактичною) собівартістю передбачає їх оцінку за первісною вартістю, що являє собою суму нарахованих чи отриманих грошових коштів або інших вигод, придбаних в обмін на зобов'язання, чи суму очікуваних виплат, необхідних для їх погашення.

Оцінка зобов'язань за поточною вартістю передбачає їх оцінку за недисконтованою поточною вартістю або за дисконтованою поточною вартістю. Недисконтована поточна вартість є недисконтованою сумою грошових коштів чи їх еквівалентів, що потрібна для їх погашення у даний момент. Дисконтована поточна вартість є дисконтованою сумою майбутніх грошових виплат, потрібних для погашення зобов'язань.

Узагальнено класифікацію видів оцінки зобов'язань згідно норм МСФЗ представлено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Класифікація видів оцінки зобов'язань згідно норм МСФЗ [21]

Загальноприйнятою в світовій практиці методологічною основою для оцінки справедливої вартості слугують міжнародні стандарти оцінки, відповідно до яких оцінка здійснюється з використанням методів дохідного, витратного або ринкового підходів (табл. 1.2) [18].

Таблиця 1.2

Характеристика підходів та методів оцінки [18].

Підхід до оцінки	Сутність підходу	Методи оцінки	Сутність методу
Дохідний підхід	Вартість об'єкта визначається виходячи з поточної вартості майбутніх економічних вигод від найбільш ефективного використання такого об'єкта	Метод прямої капіталізації	Вартість об'єкта визначається виходячи з прогнозу сталого за величиною чистого операційного доходу, генерація якого не обмежується у часі, та відповідної ставки капіталізації.
		Метод дисконтування грошових потоків	Вартість об'єкта визначається як поточна вартість очікуваних грошових потоків, які генеруються протягом прогнозного періоду, та термінальної вартості, яка втілює в собі економічні вигоди у постпрогнозованому періоді.
Ринковий (порівняльний) підхід	Вартість об'єкта визначається шляхом порівняння з ідентичними або подібними об'єктами, щодо яких доступна інформація про ціну	Метод ринку капіталу (ринкових мультиплікаторів)	Вартість об'єкта визначається на базі аналізу ринкових мультиплікаторів співставних публічних компаній
		Метод ринкових угод	Вартість об'єкта визначається на базі аналізу операцій та / або пропозицій з продажу подібних об'єктів
Витратний підхід	Вартість об'єкта визначається виходячи з поточної вартості відтворення об'єкта або заміщення його подібним об'єктом	Метод вартості заміщення	Визначення поточної суми витрат на створення та / або придбання нового подібного об'єкта, який може бути рівноцінною заміною об'єкта оцінки
		Метод вартості відтворення	Визначення поточної суми витрат на створення та / або придбання в сучасних умовах нового об'єкта, який є ідентичним об'єкта оцінки.
		Метод підсумовування	Вартість активу обчислюється шляхом підсумовування вартості відповідних його частин.

Проте, кожен вид оцінки має певний ступінь суб'єктивності, а лише деякі з них наближені до реальних економічних умов.

Як правило, оцінка має грошовий вираз. Проте, в деяких випадках, наприклад, для прогнозування чи ухвалення рішення, виникає потреба у даних натурального вираження, таких як продуктивність обладнання чи чисельність працівників.

Ціна є грошовим вираженням вартості та базовою категорією при оцінці активів та господарських операцій. Ціна складається з таких основних елементів: собівартості реалізації, накладних витрат, прибутку, податків, торговельних націнок або знижок. У основу формування ціни виробників продукції покладено «собівартість». Основою оцінки господарських засобів є оптові, роздрібні, облікові та інші ціни.

Оптова ціна – це ціна, за якою підприємство здійснює реалізацію продукції іншим підприємствам, торговельним чи збутовим фірмам. До оптової ціни включається: собівартість реалізації, накладні витрати, прибуток та податки, які необхідно сплатити.

Роздрібна ціна – це ціна, за якою товар реалізують споживачам. Вона формується з оптової ціни та торговельної націнки (знижки) з ціллю покриття витрат обігу.

Розглянувши оцінку як елемент методу бухгалтерського обліку, можна зробити висновок, що трактування її неоднозначне, як у системі вітчизняного, так і в обліку за міжнародними стандартами. Але важливість її, як способу вимірювання, не викликає сумнівів, а потреба у подальших дослідженнях стає все більш необхідною.

Таким чином, МСФЗ визначають дві моделі для визнання активів та зобов'язань у балансі – це витратна модель, яка базується на обліку від початкової основи (історичної вартості), та модель поточної вартості, яка є допустимим альтернативним варіантом обліку, при якій вимагається постійна поточна переоцінка активів.

1.2. Класифікація активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку з метою їх оцінки

Сучасні економічні відносини вимагають пошук нових підходів до обліку активів та зобов'язань. Також це пов'язано з потребою достовірної оцінки активів та зобов'язань у якості основи удосконалення методології бухгалтерського обліку.

Категорія «активи» розглядається у наукових дослідженнях з різних позицій, що призводить до неузгодженості в теоретичній і практичній основі бухгалтерського обліку. Саме тому основою наукового дослідження є узгодження понятійного апарату, який би забезпечив єдиний підхід до інтерпретації поняття «активи» та дозволить виділити ознаки, які характерні для конкретного об'єкта.

Поняття «актив» визначено та урегульовано на законодавчому рівні. Згідно МСФЗ, «актив – це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід для суб'єкта господарювання» [15].

Американський стандарт бухгалтерського обліку SFAC 6, визначає активи, як ймовірні майбутні економічні вигоди, які отримані або контролюються окремою компанією в результаті угоди або минулих подій [21].

Визначення щодо активів у МСФЗ та Американських стандартах бухгалтерського обліку, за суттю є аналогічними та подають основну характеристику – контрольовані суб'єктом господарювання ресурси, які передбачають отримання в майбутньому економічних вигід. Отже, згідно з МСФЗ основним критерієм є контроль вигід від їх використання, при цьому право власності не є суттєвим показником.

Під активами потрібно розуміти сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства, що мають грошову оцінку, а також

вартість у вигляді зносу або резерву, формування і використання яких призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Класифікація активів за різними ознаками повинна задовольнити інформаційні потреби управлінський персонал підприємства та внутрішніх користувачів. При цьому класифікація активів повинна відповідати поставленим цілям, серед яких потрібно виокремити інформацію про платоспроможність підприємства, ліквідність активів та їх рентабельність.

Для того, щоб забезпечити безперервну діяльність суб'єктів господарювання, потрібна відповідна кількість засобів виробництва, грошових коштів і інших активів, що складають об'єкти бухгалтерського обліку. З метою визначення їх ролі та впливу на фінансовий стан підприємства і правильне відображення у звітності, потрібне групування об'єктів за відповідними ознаками, тобто така класифікація, яка забезпечить єдність підходу щодо застосування всіх елементів бухгалтерського обліку.

Класифікація активів за різними ознаками, представлена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація активів за різними ознаками*

№ з/п	Ознака класифікації	Вид активу
1.	За фізичною ознакою	- матеріальні - нематеріальні - фінансові
2.	За участю в обороті	- необоротні - оборотні
3.	За монетарною ознакою	- монетарні - немонетарні
4.	За участю у виробничому процесі	- засоби у сфері виробництва - засоби у сфері обігу - невиробничі засоби
5.	Зв нарахуванням амортизації	- активи, які підлягають амортизації - активи, які не підлягають амортизації
6.	За ступенем ліквідності	- абсолютно ліквідні - ліквідні - малоліквідні

*згруповано автором за джерелами [11; 12]

Найчастіше, для оцінки активів використовують фізичну ознаку. Матеріальні активи – це такі засоби підприємства, які мають матеріальноречову форму, у вигляді будинків, споруд, обладнання, сировини, матеріалів, готової продукції, товарів тощо.

Нематеріальні активи – це активи, які можуть бути оцінені, тобто мають вартісну оцінку, але не мають фізичної форми.

До фінансових активів відносять господарські засоби підприємства у формі готівкових та інших фінансових інструментів, зокрема, грошові кошти підприємства, фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість.

До класифікаційних ознак, часто використовуваних, відносять розподіл активів за монетарною ознакою, оскільки він спрямований на максимізацію ринкової вартості господарюючих суб'єктів. До складу монетарних активів відносять грошові кошти, їх еквіваленти і дебіторську заборгованість у визначеній сумі грошей. До складу немонетарних активів відносять активи, які не є монетарними.

Отже, питання поділу активів на монетарні і немонетарні вважаємо суперечливим і дискусійним, адже проблемно однозначно визначити, які активи відносити до конкретної ознаки. Проте, застосування зазначеної ознаки у практиці бухгалтерського обліку зумовлено закріпленням монетарно-немонетарного методу оцінки в Міжнародних стандартах фінансової звітності, а згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національні стандарти не повинні суперечити міжнародним [21].

Результати дослідження надають можливість зробити висновок, що відсутній єдиний підхід до класифікації активів, внаслідок їх великої кількості. Через це виникають проблеми, однією з них є проблема віднесення однакових видів активів до різних ознак. Відсутність єдиної термінології спричиняє неузгодженість при виділенні класифікаційних ознак. Так, необоротні активи можуть бути позаоборотними та довгостроковими чи

засобами тривалого використання. Саме тому виникає, потреба у дослідженні та розробці такої класифікації, яка б була доцільною для потреб оцінки в системі бухгалтерського обліку.

Відповідно, класифікація активів повинна відповідати основним цілям, стратегії та особливостям діяльності підприємства, через що неможливо згрупувати такий уніфікований склад активів на рівні нормативних вимог.

До складу активів відносять усі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, які належать суб'єкту господарювання на певну дату, їх розміщення та використання (рис. 1.3).

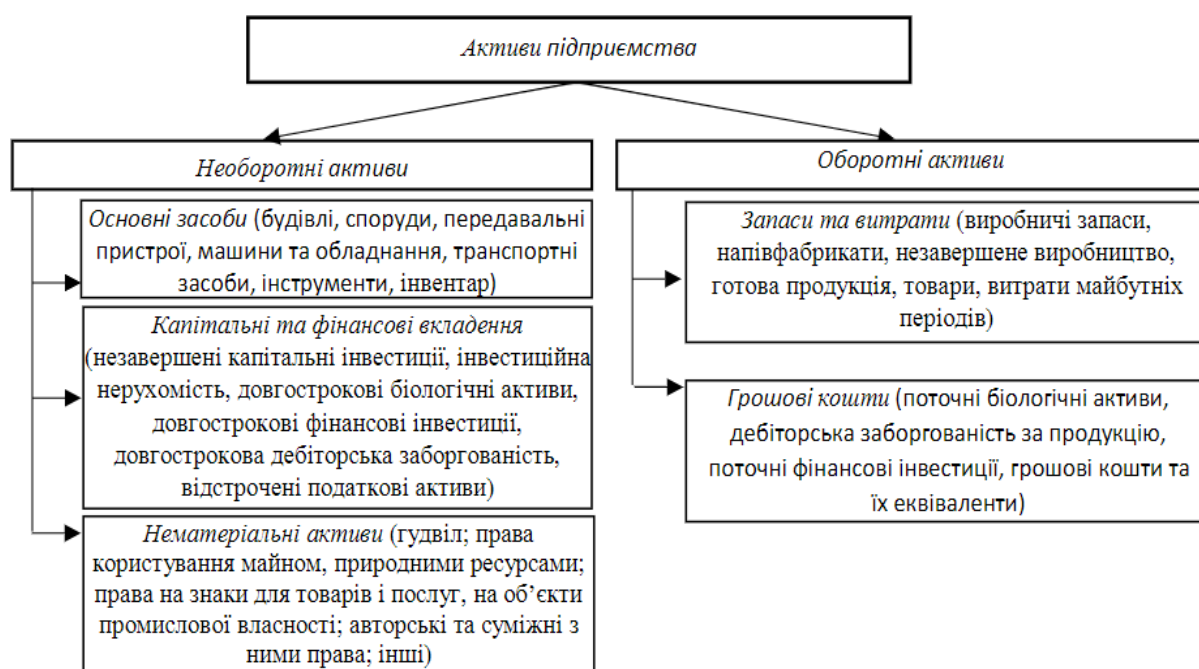

Рис. 1.3. Склад активів підприємства [12]

У склад активів входять оборотні активи, які є важливим елементом у забезпеченні роботи підприємства, зокрема при виробництві продукції та її реалізації. Економічна роль оборотних активів проявляється у забезпеченні процесу відтворення, який охоплює процес виробництва та обігу. Практично всі оборотні активи пов'язані з операційним циклом підприємства.

Активи підприємства мають певні джерела походження (фінансування) – пасиви. Джерелами формування активів виступають фінансові ресурси, які

визначають, як сукупність грошових коштів, яку підприємство змогло акумулювати у своєму розпорядженні на певний момент для здійснення статутної діяльності шляхом їх вкладення у активи підприємства для забезпечення розширеного відтворення та виконання фінансових зобов'язань. До таких джерел відносять власні та позикові джерела. Позикові джерела називають зобов'язаннями, які виникають з огляду юридичної точки зору.

З економічної точки зору зобов'язання розглядаються як кредиторська заборгованість, що значно звужує це поняття. Проте, саме в такій інтерпретації воно частіше використовується бухгалтерами практиками. В бухгалтерському обліку, зобов'язання є джерелом фінансових ресурсів для фінансування різних видів діяльності підприємства. У майбутньому, заборгованість за зобов'язаннями повинна бути погашена у вигляді передачі активів чи послуг.

Зобов'язання є вимогою кредиторів щодо активів підприємства. Їх наявність зменшує економічні вигоди підприємства і його капітал. Юридична складова зобов'язань виникає у цивільному і господарському праві при оформленні договору, незалежно від того, чи відбулися вже певні дії щодо його виконання. З огляду бухгалтерського обліку, сам процес підписання договору по зобов'язанню не відображається, а тільки ті, що виникли з його виконання.

Організація обліку зобов'язань та правильне відображення їх у фінансовій звітності залежить від обраних класифікаційних ознак при їх групуванні. В системі управління підприємством, зобов'язання можуть класифікувати за різними ознаками, основні з яких представлено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація зобов'язань за різними ознаками*

№ з/п	Ознака класифікації	Вид зобов'язання
1.	За співвідношенням прав і обов'язків суб'єктів	- односторонні; - взаємні
2.	За часом виникнення	- теперішні; - майбутні
3.	За способом погашення	- монетарні; - немонетарні

4.	За вартістю	- відсоткові; - безвідсоткові
5.	За терміном погашення	- довгострокові; поточні
6.	За видом діяльності	- операційні; - фінансові; - іншого виду діяльності
7.	За можливістю оцінки	- фактичні; - оціночні
8.	За складністю погашення	- прості; - складні

*згруповано автором за джерелами [39; 54]

По відношенню до бухгалтерського балансу виділяють чотири групи зобов'язань, а саме: довгострокові та поточні зобов'язання, забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів [34].

Класифікація зобов'язань відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання», «передбачає їх розподіл на:

- довгострокові зобов'язання: довгострокові кредити банків; інші довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання. Вони виступають основним джерелом формування капітальних інвестицій;

- поточні зобов'язання: короткострокові кредити банків; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; короткострокові векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточна заборгованість за розрахунками (з отриманих авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, з внутрішніх розрахунків); інші поточні зобов'язання» [39].

Також у складі зобов'язань виділяють окремо забезпечення, до яких відносять зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу [39].

Забезпечення створюється з метою відшкодування майбутніх витрат, і використовується для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких воно було створено (виплата відпусток працівникам, додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань тощо) [39].

Щодо створення забезпечення, яке б покривало можливі майбутні збитки діяльності підприємства, то це забороняється законодавством.

Представлена класифікація допомагає управлінському персоналу, інвесторам та аналітикам краще розуміти склад та структуру активів і

зобов'язань підприємства, що є важливим при аналізі фінансового стану та оцінці фінансової стійкості компанії.

Висновки до розділу 1

Оцінка у економічному контексті - це процес визначення вартості, ціни або ступеня ефективності товару, послуги, майна чи проєкту. Вона відіграє ключову роль у прийнятті рішень, оскільки допомагає встановлювати обґрунтовані цінові межі, ризики та переваги у різних сферах економіки.

За видами оцінка може бути: фінансова, оцінка вартості майна, оцінка ризиків, оцінка бізнесу тощо. З огляду на оцінку в системі бухгалтерського обліку, вона повинна базуватися на об'єктивних даних та методологіях, щоб уникнути перекручень; повинна бути якісною та точною, щоб забезпечити надійність результатів; використовувати відповідні методи та підходи, залежно від об'єкта оцінки (наприклад, порівняльний метод для оцінки нерухомості).

Активи та зобов'язання можна класифікувати з різних точок зору для їх подальшої оцінки у фінансовій звітності.

Активи класифікують: за терміном оборотності - оборотні і необоротні активи; за характером - матеріальні активи, нематеріальні активи, фінансові активи; ступенем ліквідності – абсолютно ліквідні, швидко ліквідні активи, неліквідні активи; за джерелом походження – власні та залучені (запозичені) активи.

Зобов'язання класифікують: за терміном погашення - поточні та довгострокові зобов'язання; за характером - фінансові та нефінансові зобов'язання; за джерелом виникнення - внутрішні та зовнішні зобов'язання.

Оцінка є важливим інструментом для бізнесу, фінансів, нерухомості та інших галузей, дозволяючи приймати обґрунтовані рішення на основі об'єктивних даних.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК АКТИВІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОЦІНКИ НА ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»

2.1. Формування облікової політики щодо активів підприємства

В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання отримали певний рівень самостійності при формуванні системи бухгалтерського обліку, який реалізується через розробку облікової політики. Вітчизняне нормативно-законодавче регулювання обліку обмежує рівень такої самостійності визначенням альтернативних варіантів, методів, способів і облікових процедур, які дозволені та забезпечують формування повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства.

Розробка облікової політики потребує від кожного підприємства здійснити продуманий вибір таких способів, методів та облікових процедур із запропонованих альтернативних варіантів, які б враховували вплив на достовірність облікової інформації та на величину основних показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Облікова політика - це комплекс правил, процедур та вимог, які встановлюються підприємствами для управління обліковими записами користувачів, забезпечення безпеки інформації та дотримання нормативних вимог.

«Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [27; 34].

Основні рекомендації щодо формування облікової політики підприємства представлені у «Методичних рекомендаціях щодо облікової політики» [28], які не носять статусу обов'язкового до застосування.

В обліковій політиці прописують лише ті методи, принципи обліку та оцінки, для яких передбачені декілька варіантів обліку або відносно яких існує невизначеність. У розпорядчому документі зазначають попередні оцінки, які використовує підприємство з метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами, тобто елементи облікових оцінок.

Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику, описуючи:

- принципи оцінки статей звітності;
- методи обліку щодо певних статей звітності [34].

«Вважаємо, що облікова політика є інструментом здатним поліпшити фінансовий стан підприємства та спростити облікову роботу. Обґрунтування цього твердження допоможе власникам та головним бухгалтерам підійти до принципово нового бачення та ставлення до її розробки» [9].

Облікова політика підприємства щодо активів повинна враховувати критерії їх визнання та вартісної ознаки.

Розпорядчий документ про облікову політику щодо основних засобів в розрізі методів їх амортизації, передбачає вибір підприємством одного із запропонованих:

- прямолінійного;
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивного;
- виробничого [28].

При цьому, у Методичних рекомендаціях [28], не вимагається зазначати лише один метод, який підприємство буде застосовувати. Воно має обирати метод амортизації самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. У разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта основних засобів, зауважимо, що не групи, метод його амортизації переглядається на кінець звітного року. Тобто, облік та амортизація всіх груп основних засобів, які підлягають амортизації, здійснюються для кожного об'єкту окремо.

«Положення облікової політики суб'єкта господарювання обов'язково повинні містити визначені для кожної групи основних засобів терміни корисного використання, для складання фінансової звітності вони не

регламентовані, але для податкових розрахунків не можуть бути меншими зазначених у ПКУ. Окрім того, облік та амортизація всіх груп основних засобів, які підлягають амортизації, здійснюються для кожного об'єкту окремо» [9].

Розпорядчий документ про облікову політику суб'єкта господарювання обов'язково повинен містити визначені для кожної групи основних засобів терміни корисного використання, для складання фінансової звітності вони не регламентуються, проте, для податкових розрахунків не можуть бути меншими визначених у Податковому кодексі [26].

Підприємство може встановлювати вартісні ознаки предметів, які входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (далі - МНМА). Підприємство може самостійно вирішити, яку вартість встановлювати для об'єктів основних засобів, але все ж таки повинно орієнтуватися на норми податкового законодавства, яке встановлює межу, від якої матеріальні активи вважаються основними засобами. Така межа на дату проведення дослідження становить 20 тис. грн [26].

Стосовно методів нарахування амортизації для МНМА, то вони визначені у складі чотирьох способів: прямолінійного, виробничого, 50%/50% або 100%. Відповідно у розпорядчому документі необхідно зазначити, який саме метод обирає підприємство [35].

У питанні оцінки необоротних активів суттєве значення має їх переоцінка. Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо на дату балансу його залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої [35].

Підприємство самостійно повинно визначити кількісні та якісні ознаки суттєвості, тобто зазначити таку межу. Кількісний критерій суттєвості відхилення залишкової вартості необоротних активів від їх справедливої вартості, а також визначення подібності активів доцільно встановлювати у діапазоні до 10% справедливої вартості активу [28].

При вибутті переоцінених основних засобів перевищення сум

попередніх дооцінок над уцінками зараховують до нерозподіленого прибутку [35]. У обліковій політиці потрібно обумовити, коли це робити, одразу під час вибуття необоротного активу, чи поступово, щомісяця, щокварталу або щороку.

Питання встановлення ліквідаційної вартості основних засобів також є важливим, оскільки підприємство повинно визначитися чи буде дорівнювати вона нулю (стандарт не вимагають обов'язкової суми, відмінної від нуля), чи встановлена конкретна сума, але знову ж таки, не повинна бути однаковою для всіх об'єктів основних засобів, адже вона впливає на суму нарахованої амортизації.

В обліковій політиці необхідно зафіксувати методи амортизації нематеріальних активів, до яких діє принцип такий як і для основних засобів. [28]. Тобто, підприємство самостійно обирає конкретний метод амортизації для кожного окремого нематеріального активу з огляду на умови отримання майбутніх економічних вигод.

При виборі варіанту дати первісного визнання необоротних активів та групи вибуття як утримуваних для продажу, підприємство зупиняється на одному з них:

- на дату, коли актив починає задовольняти критерії визнання необоротним активом, утримуваним для продажу;
- на дату оприбуткування активів, придбаних з метою продажу [45].

Серед об'єктів основних засобів виділяють об'єкти операційної та інвестиційної нерухомості. Для таких об'єктів підприємство повинно розробити критерії щодо їх розмежування. Також у обліковій політиці потрібно зазначити методи амортизації інвестиційної нерухомості, які аналогічні методам, що використовують для основних засобів.

Доречним є визначення і методів оцінки інвестиційної нерухомості на дату балансу. Можливість обирати між відображенням такої нерухомості за справедливою вартістю і первісною вартістю, зменшеної на суму нарахованої амортизації.

Необхідно також розглянути питання впливу вибору методів обліку операцій з необоротними активами на формування фінансового результату підприємства. У табл. 2.1 згрупована інформація, які методи впливають на збільшення чи навпаки на зменшення прибутку підприємства, що є важливим при їх виборі.

Таблиця 2.1

Вплив вибору методів обліку операцій з необоротними активами
на формування фінансового результату підприємства*

Методи обліку, що впливають на збільшення прибутку	Методи обліку, що впливають на зменшення прибутку
1. Методи амортизації основних засобів, які сповільнюють нарахування зносу	1. Методи прискореної амортизації основних засобів
2. Встановлення максимально можливого строку використання за об'єктами нематеріальних активів, за якими не встановлено	2. Встановлення мінімально можливого строку використання за об'єктами нематеріальних активів, за якими не встановлено
3. Метод амортизації інших необоротних матеріальних активів: 50% - у першому місяці використання, 50% - у місяці вилучення	3. Метод амортизації інших необоротних матеріальних активів: 100% - у першому місяці використання

*згруповано автором за джерелами [35; 36]

Облікова політика щодо оборотних активів підприємства передбачає вибір порядку обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, методу оцінки запасів у разі їх вибуття, методу формування резерву сумнівних боргів, методу нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди тощо.

При виборі методу оцінки запасів при їх вибутті керуються НП(С)БО 9 «Запаси» [37]. Підприємство обирає із запропонованих методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних витрат;
- ціни продажу.

Для оцінки запасів важливо обрати та використовувати той самий метод для таких, що мають однакове призначення та однакові умови

використання. Підприємство може обрати для виробничої сировини метод середньозваженої собівартості, а для товарів – оцінку за ціною продажу.

Порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) вимагає зафіксувати у обліковій політиці один з варіантів:

- включення ТЗВ до вартості запасів одразу;
- збір ТЗВ на окремому субрахунку, а потім їх розподіл.

Кожне підприємство повинно створювати резерв сумнівних боргів. Метод визначення резерву сумнівних боргів обирають з таких:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності [нпсбо 10].

Якщо підприємство обирає метод застосування коефіцієнта сумнівності, то в обліковій політиці потрібно зазначити спосіб обчислення коефіцієнта сумнівності, а саме:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- класифікація дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

При виборі методу нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди використовують національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [35].

Обираючи спосіб віднесення до витрат орендної плати за об'єкт операційної оренди, орієнтуємось на два способи:

- на прямолінійній основі протягом строку оренди;
- з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних з використанням об'єкта операційної оренди.

Спосіб визнання орендодавцем доходу від операційної оренди (крім доходу від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) визначають іншим операційним доходом відповідного звітного періоду та передбачає вибір:

- на прямолінійній основі протягом строку оренди;

- з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних з використанням об'єкта операційної оренди.

На ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» формування облікової політики щодо активів передбачає включення у наказ вище зазначених елементів, проте не всі вони сформульовані обґрунтовано та чітко, тому пропонуємо більш детальний перелік елементів облікової політики щодо активів, які представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні елементи облікової політики щодо активів

ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

№ з/п	Елементи облікової політики	Зміст елементів облікової політики активів
1	2	3
1.	Критерії визнання	Тестування об'єктів на відповідність: - визначенню основних засобів (НП(С)БО 7 «Основні засоби»); - ознакам активу (НП(С)БО 7 «Основні засоби»)
2.	Формування первісної вартості	Підходи до оцінки первісної вартості: - об'єкти, придбані за грошові кошти та створені підприємством; - об'єкти, придбані групою із загальною сумою зобов'язань за ними; - безоплатно отримані об'єкти; - об'єкти основних засобів, внесені до статутного капіталу; - об'єкти, переведені до основних засобів зі складу оборотних; - об'єкти, отримані в обмін на подібні і неподібні об'єкти тощо
3.	Розмежування ОЗ та МНМА	Вартісна ознака розмежування ОЗ та МНМА – 20 тис. грн. (згідно ПКУ)
4.	Виділення об'єктів обліку основних засобів	Одним з основних критеріїв для виділення об'єкта є очікувані строки його використання на підприємстві (конструктивно та функціонально відокремленого пристрою або його частини)
5.	Зарахування об'єктів до груп класифікації для цілей бухгалтерського обліку, розробки робочого плану рахунків	Однотипні за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання основні засоби необхідно об'єднати в групи основних засобів, назви яких відповідають субрахункам до рахунку 10 «Основні засоби» робочого Плану рахунків підприємства
6.	Визначення ліквідаційної вартості об'єктів основних засобів	Визначена як нульова

Продовж. табл.2.2

1	2	3
7.	Метод амортизації основних засобів	Прямолінійний метод нарахування амортизації
8.	Метод амортизації для інших необоротних матеріальних активів	Прямолінійний метод нарахування амортизації
9.	Метод амортизації для МНМА і бібліотечних фондів	Метод: 50 % у перший місяць використання, 50 % у місяці списання з балансу
10.	Одиниця обліку запасів	Одиницею бухгалтерського обліку є однорідна група (вид)
11.	Порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат	Транспортно-заготівельні витрати обліковуються на окремому субрахунку, зі списанням при вибутті запасів із застосуванням середнього відсотка
12.	Методи оцінки вибуття запасів	При відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продажу та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за допомогою методу собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO)
13.	Методи визначення величини резерву сумнівних боргів	застосування коефіцієнта сумнівності
14.	Спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності	класифікація дебіторської заборгованості за строками непогашення
15.	Класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення	здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи

*розроблено автором

Запропоновані елементи облікової політики для досліджуваного підприємства включені до проекту наказу про облікову політику (дод. А9).

Отже, право вибору при формуванні облікової політики дозволяє суб'єктам господарювання впливати на результати діяльності. З метою оптимізації формування облікової політики в частині організації обліку необоротних активів потрібно використовувати такі елементи як, облікова одиниця, мінімальна вартість об'єкта, умови збільшення первісної вартості за рахунок витрат на їх поліпшення, порядок установа строку корисного використання, класифікація для нарахування амортизації та їх переоцінки, порядок визначення ліквідаційної вартості, методи нарахування амортизації, капіталізація фінансових витрат тощо.

2.2. Оцінка активів підприємства, її відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності

Оцінка активів в бухгалтерському обліку передбачає в першу чергу формування інформації про їх первісну вартість. Розглянемо визначення первісної вартості для необоротних та оборотних активів.

Первісну вартість основних засобів визначають під час зарахування відповідного об'єкта на баланс підприємства. У НП(С)БО 7 «Основні засоби», первісна вартість визначена, як «історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витратчених для придбання (створення) необоротних активів» [35].

Первісна вартість об'єкта основних засобів формується в залежності від джерела надходження:

- вартість придбання у разі придбання за плату;
- собівартість виробництва в разі самостійного виготовлення (створення);
- справедлива вартість у разі безоплатного отримання;
- залишкова вартість переданого об'єкта основних засобів у разі отримання в результаті обміну на інший актив.

Отже, порядок визначення первісної вартості об'єкта основних засобів залежить від того, яким чином він потрапляє на підприємство.

Первісна вартість об'єкта основних засобів придбаного за грошові кошти складається з таких витрат:

- суми, яку сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що їх здійснюють у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми, ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо їх не відшкодовують підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установлення, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою [35].

Якщо підприємство самостійно виготовляє основний засіб, то визначається собівартість його виробництва. Виробнича собівартість згідно НП(С)БО 16 «Витрати», включає такі витрати:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Отже, собівартість виробництва і буде первісною вартістю об'єкта основних засобів у разі його виготовлення самостійно підприємством.

Первісну вартість основних засобів на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» відображають на рахунку 10 «Основні засоби» [25], і впродовж усього періоду корисного використання об'єкта ця вартість не змінюється, за винятком ситуацій, коли переоцінюють основні засоби, поліпшують або модкрнізують їх.

Використання оцінки необоротних активів за справедливою вартістю на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» відбувається у таких виключних ситуаціях:

- об'єкт основних засобів отримано безкоштовно;
- об'єкт основних засобів отримано в обмін на інший актив з нульовою залишковою вартістю;
- об'єкт основних засобів буде обліковуватись покомпонентно, тобто

окремі складові частини будуть самостійною одиницею обліку, при цьому документально вартість складових частин не визначена;

- об'єкт основних засобів отримано від ліквідації іншого необоротного активу;
- об'єкт основних засобів виявлено як надлишки за результатами інвентаризації;
- об'єкт основних засобів підлягає переоцінці, адже переоцінку можна здійснювати, коли його залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої на річну дату балансу, і під час визначення первісної вартості та суми зносу після переоцінки необхідно перемножити ці показники з співвідношенням справедливої вартості об'єкта до залишкової;
- установлення подібності об'єктів, адже подібними є об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість.

Бухгалтерське законодавство не надає прямих вказівок щодо порядку встановлення справедливої вартості. До цього може бути залучений незалежний оцінювач (переоцінка основних засобів; визначення розміру збитків або розміру відшкодування у випадках, установлених законодавством), а також це можна зробити власними силами підприємства із затвердженням спеціальної комісії.

Визначення справедливої вартості основних засобів представлено у додатку НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [44] (табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Визначення справедливої вартості основних засобів [44]

№ з/п	Об'єкти визначення справедливої вартості	Визначення справедливої вартості
1.	Земля та будівлі	Ринкова вартість
2.	Машини та устаткування	Ринкова вартість. Якщо немає даних про ринкову вартість – відновлювальна вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки
3.	Інші основні засоби	Відновлювальна вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на

		дату оцінки
--	--	-------------

Зарубіжний досвід визначення справедливої вартості основних засобів представлений МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [21], згідно якого це «ринкова оцінка», а мета оцінки за справедливою вартістю – визначення ціни, за якою відбувалась би звичайна операція продажу активу чи передча зобов'язання між учасниками ринку на дату оцінки за нинішніх ринкових умов.

Переоцінка основних засобів відбувається лише за однієї умови, якщо залишкова вартість об'єкта необоротних активів суттєво відрізняється від його справедливої вартості [35]. Поріг суттєвості для переоцінювання об'єктів основних засобів визначений як величина, що дорівнює 10 % відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їхньої справедливої вартості.

При проведенні переоцінки потрібно дотримуватися таких вимог:

- переоцінюючи об'єкт основних засобів необхідно одночасно переоцінювати всі об'єкти відповідної групи основних засобів;
- переоцінювати об'єкти тієї групи, що раніше вже були переоцінені, потрібно з такою регулярністю, щоб їхня залишкова вартість на річну дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості;
- у разі переоцінювання необоротних активів обов'язковим є оцінювання такого майна суб'єктами оціночної діяльності.

Виконання процедури з оцінювання майна підтверджується звітом про оцінку майна (актом оцінки майна), який підписує оцінювач та підтверджує підписом керівника суб'єкта оціночної діяльності. У звіті (акті) зазначена справедлива вартість є основою для переоцінки та відображення результатів у бухгалтерському обліку.

На ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» переоцінену вартість основного засобу визначає бухгалтер, який оформлює розрахунок переоцінки бухгалтерською довідкою, а результати переоцінювання відображає в регістрах аналітичного обліку (інвентарній картці обліку

основних засобів). Після переоцінки комісія переглядає строк експлуатації переоціненого об'єкта з урахуванням його технічного стану та ступеня зносу.

Після визначення справедливої вартості основного засобу, розраховують переоцінену вартість і переоцінену суму зносу об'єкта необоротних активів.

$$I_p = \text{Справедлива вартість} : \text{Залишкова вартість} \quad (2.1)$$

$$\text{Переоцінена вартість} = \text{Первісна (відновлювальна) вартість} \times I_p \quad (2.2)$$

$$\text{Переоцінена сума зносу} = \text{Сума нарахованого зносу} \times I_p \quad (2.3)$$

Після проведених розрахунків обчислюють суму дооцінки (уцінки) первісної вартості та суми дооцінки (уцінки) зносу. Для цього порівнюють первісну вартість об'єкта необоротних активів до переоцінювання з його переоціненою вартістю, а також порівнюють суму амортизації, нарахованої на відповідний об'єкт, із сумою амортизації після переоцінювання.

Після переоцінки основного засобу на рахунку 10 «Основні засоби» буде відображатися саме переоцінена вартість об'єкта, а бухгалтерські проведення будуть такі, що представлені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Бухгалтерські проведення результатів переоцінки основних засобів [32]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	2	3	4
1.	На суму дооцінки первісної вартості об'єкта основних засобів, якщо раніше проводили його уцінку та сума всіх проведених уцінок перевищує суму всіх проведених дооцінок (у межах суми такого перевищення):		
1.1	на суму дооцінки первісної вартості об'єкта основних засобів	10	746
1.2	на суму дооцінки амортизації об'єкта основних засобів	10	131
2.	На суму дооцінки в інших випадках:		
2.1	на суму дооцінки первісної вартості об'єкта основних засобів	10	411

Продовж. табл. 2.4

1	2	3	4
2.2	на суму дооцінки амортизації об'єкта основних засобів	411	131
3.	На суму уцінки первісної вартості об'єкта основних засобів, якщо: 1) дооцінку об'єкта основних засобів раніше не проводили; 2) дооцінку проводили, але сума всіх проведених уцінок перевищує суму всіх проведених дооцінок (у межах суми такого перевищення*):		
3.1	на суму уцінки первісної вартості об'єкта основних засобів	975	10
3.2	на суму уцінки амортизації об'єкта основних засобів	131	10
4.	На суму уцінки в інших випадках:		
4.1	на суму уцінки первісної вартості об'єкта основних засобів	411	10
4.2	на суму уцінки амортизації об'єкта основних засобів	131	10

Досліджуючи питання оцінки основних засобів, розглянемо їх залишкову вартість, яка визначається, як «різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу)» [35].

Залишкова вартість основних засобів не відображається на рахунках бухгалтерського обліку, проте її розраховують у фінансовій звітності підприємства (ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», код рядка 1010).

Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» - дод. А 1, А5

ряд. 1010: 2021 рік – 96562 тис. грн.; 2022 рік – 124609 тис. грн.

До підсумку балансу включають саме залишкову вартість основних засобів.

Особливістю основних засобів є те, що їх вартість не одразу відносять на витрати підприємства, а розподіляють між усіма звітними періодами, на які припадає термін їх експлуатації. Списують на витрати вартість основних засобів поступово. Такий систематичний розподіл вартості основних засобів

впродовж терміну корисного використання називають амортизацією. Саме для розрахунку суми амортизації необхідно визначати вартість, яка амортизується, тобто первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості [35].

Термін «ліквідаційна вартість» означає, «суму коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення терміну їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)» [35].

Оскільки жодним нормативним документом не визначено суму ліквідаційної вартості, підприємство на власний розсуд встановлює суму, яку воно очікує, на його думку, отримати від реалізації (ліквідації), основних засобів, коли закінчиться термін їх корисного використання (експлуатації). Ліквідаційна вартість визначається комісією, створеною за наказом керівника, під час введення об'єкта в експлуатацію. Переглядають ліквідаційну вартість основного засобу на кінець звітного року у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання.

Чиста вартість реалізації необоротного активу – це справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію [35]. Отже таку вартість на підприємстві визначають у разі продажу основного засобу.

Нематеріальні активи є однією з складових необоротних активів підприємства. Їх первісну вартість визначають залежно від способу надходження на підприємство (табл. 2.5).

Справедлива вартість нематеріальних активів визначається на рівні поточної ринкової вартості. Якщо такої вартості немає, то встановлюється на рівні оціночної вартості, яку підприємство сплатило б за актив.

Ліквідаційна вартість нематеріальних активів необхідна для визначення вартості, що амортизується.

Таблиця 2.5

Визначення первісної вартості нематеріальних активів [44]

№ з/п	Спосіб надходження	Первісна вартість
1.	Придбання за плату	До первісної вартості включається: ціна придбання (за виключенням отриманих торговельних знижок); мито; непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству; ін. витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням та доведенням до стану, у якому актив стає придатний до використання за призначенням
2.	Самостійне виготовлення (створення)	До собівартості виробництва включаються: витрати, які прямо відносяться на створення (матеріальні витрати, оплата праці, ін. витрати, що пов'язані зі створенням активу) та підготовку нематеріального активу до використання (оплата реєстрації права, амортизація патентів тощо) у визначений спосіб
3.	Безоплатне отримання	Визначається справедлива вартість на дату отримання з врахуванням витрат, що пов'язані з придбанням та доведенням до стану, придатного для використання за призначенням
4.	Отримання в результаті обміну на інший актив	За залишковою вартістю переданого нематеріального активу. Якщо залишкова вартість перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю слід вважати справедливую вартість з включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітного періоду

Відповідно до НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» ліквідаційна вартість нематеріальних активів дорівнює нулю [36], крім таких випадків:

- у разі наявного невідомого зобов'язання іншої особи придбати цей об'єкт наприкінці терміну його корисного використання;
- коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації активного ринку та очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці терміну корисного використання цього об'єкта.

Підходи до розрахунку переоціненої та залишкової вартості нематеріальних активів та вартості, яка амортизується, аналогічно до підходів, які застосовують для основних засобів.

До складу оборотних активів активів входять запаси, їх оцінка може застосовуватися в залежності від господарських операцій, надходження чи вибуття, відображення у фінансовій звітності (рис. 2.1).

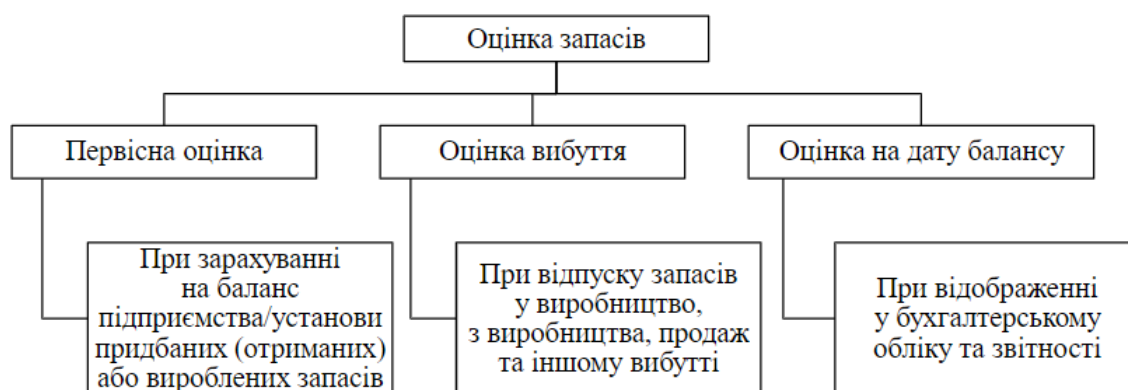

Рис. 2.1. Види оцінки запасів підприємства [61]

Первісна вартість запасів визначається від способу надходження на підприємство (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Визначення первісної вартості запасів [37]

№ з/п	Спосіб надходження	Первісна вартість
1.	Придбання за плату	Собівартість запасів, яка складається з таких витрат: суми, яку сплачують згідно з договором постачальнику (продавцю), за вирахуванням непрямих податків та знижок, наданих постачальником (продавцем); суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати, які пов'язані з придбанням запасів та доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
2.	Виготовлення власними силами	Виробнича собівартість, яка включає: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати
3.	Безоплатне отримання	Справедлива вартість на дату отримання з урахуванням витрат, які пов'язані з доведенням запасів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
4.	Отримання в результаті обміну	Балансова вартість переданих запасів перевищує їхню справедливую вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їхня справедлива вартість. Різницю між балансовою та справедливою вартістю переданих запасів включають до складу витрат звітного періоду
5.	Отримання в процесі ремонту, поліпшення, ліквідації основних засобів	Вартість за оцінкою можливого використання

Якщо при оприбуткуванні запасів неможливо достовірно визначити їхню вартість, то оцінюють їх за справедливою вартістю з подальшим коригуванням до первісної вартості [37].

Справедлива вартість виробничих запасів визначається на рівні відновлювальної вартості (сучасної собівартості придбання).

Оскільки запаси відображають у балансі за найменшою з двох оцінок, визначають чисту вартість реалізації на дату балансу і порівнюють її з первісною вартістю. Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію [37].

Запаси відображають за чистою вартістю реалізації, якщо їхня ціна знизилась або вони зіпсовані, застаріли чи іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду. Якщо виходити з економічної сутності відображення запасів за чистою вартістю реалізації – це їхня уцінка.

На ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» визначають чисту вартість реалізації запасів призначеною комісією та оформлюють актом довільної форми.

Оцінка запасів при їх вибутті здійснюється за допомогою методів, які представлені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Характеристика методів оцінки вибуття запасів [37]

№ з/п	Метод	Сутність методу
1	2	3
1.	Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Застосовується до запасів, які відпускаються, та послуг, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також до запасів, які не замінюють одне одного
2.	Середньозваженої собівартості	Проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів. Оцінка кожної операції з вибуття запасів може здійснюватись за середньозваженою собівартістю діленням сумарної вартості таких запасів на дату операції на

		сумарну кількість запасів на дату операції
Продовж. табл. 2.7		
1	2	3
3.	ФІФО	Базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство, тобто оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів
4.	Нормативних затрат	Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін
5.	Ціни продажу	Заснований на застосуванні підприємством роздрібної торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів

«Оцінка дебіторської заборгованості при первісному визнанні здійснюється за справедливою вартістю згідно МСФЗ, що враховує витрати на здійснення самої угоди з придбання або випуску фінансового активу. А за нормами НП(С)БО при первинному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за первісною вартістю» [7].

На ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» дебіторська заборгованість, яка є поточним фінансовим активом, після первинного визнання обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективного відсотка.

2.3. Удосконалення обліку активів в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій

Автоматизація облікових процесів на підприємстві передбачає застосування програмного забезпечення і на сьогодні найоптимальніший варіант – це програма BAS Бухгалтерія КОРП.

BAS Бухгалтерія КОРП – це оптимальне рішення автоматизації обліку на підприємстві у напрямі спрощення виконуваних завдань, а також управління підприємством. Програма передбачає різноманітний комплекс функцій, які забезпечать автоматизацію від виписки первинних документів до обліку реалізації тощо.

Оскільки облік на підприємстві розпочинається з формування облікової політики, налаштування програми також передбачає заповнення параметрів облікової політики бухгалтерського обліку.

Для введення параметрів облікової політики підприємства обирають у меню Головне-Налаштування-Облікова політика (рис. 2.2 -2.3).

Рис. 2.2. Вибір у Головному меню програми. Облікова політика.

Після налаштування облікової політики, зазначаємо період діяльності та схему оподаткування (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Унесення параметрів облікової політики підприємства

Подальші дії – перейти у закладку «Запаси» (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Унесення параметрів облікової політики підприємства.
Вкладка «Запаси»

Необхідно зазначити спосіб оцінки матеріальних запасів відповідно до обраної облікової політики підприємства.

Необхідно за кожним об'єктом обліку зазначити такі параметри (у розрізі видів витрат, виробництва тощо).

Далі натискаємо «Записати і закрити» для збереження інформації щодо облікової політики і закриття форми «Облікова політика підприємства» (рис. 2.5).

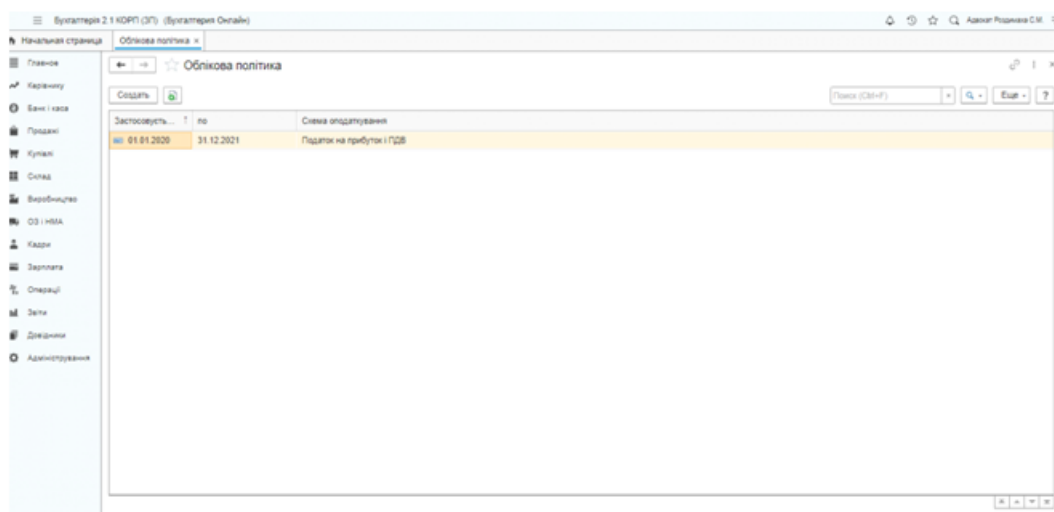

Рис. 2.5. Узагальнення по обліковій політиці підприємства

Далі задаємо параметри обліку по підприємству (рис. 2.6).

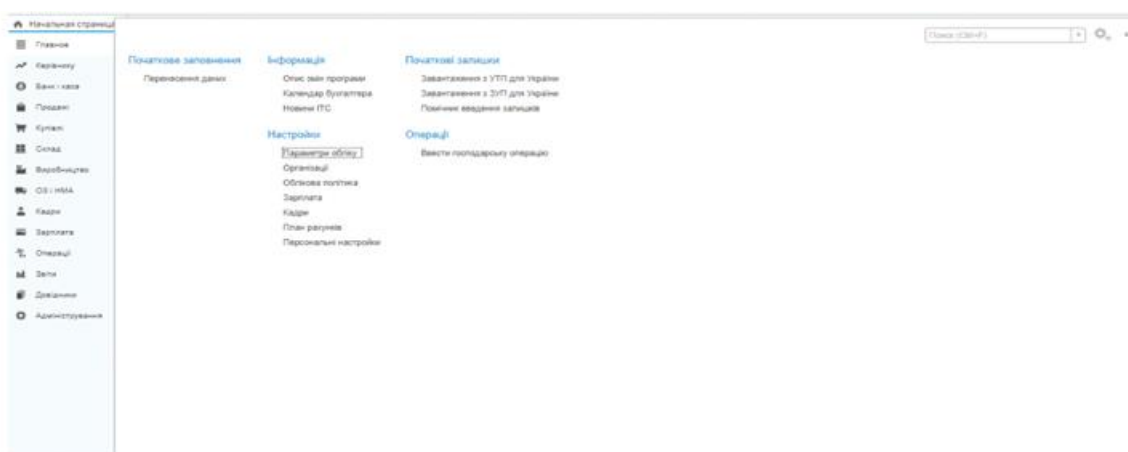

Рис. 2.6. Вибір функції налаштування «Параметрів обліку»

При виборі такої функції зазначаємо параметри у вкладках: «Банк і каса», «Розрахунки», «Запаси» тощо. При цьому заповнюємо тип цін номенклатури «Собівартість», здійснюємо вибір класів рахунків у якості груп, налаштовуємо параметри обліку заробітної плати.

Програма BAS Бухгалтерія KORP налаштована таким чином, що забезпечує автоматизацію обліку тих об'єктів, які є наявні у підприємства.

До складу необоротних активів входять основні засоби, нематеріальні активи, малоцінні необоротні матеріальні активи тощо.

У програмі враховані всі операції для необоротних активів, зокрема, вона враховує їх надходження, прийняття на облік, знос (амортизація), модернізація, їх передача та списання, інвентаризація та переоцінка. Особливістю є також можливість розподіляти знос між різними рахунками чи об'єктами обліку, якщо об'єкт використовується у певний час, наприклад, сезонно, програма дозволяє задавати графіки зносу. Для малоцінних необоротних матеріальних активів враховуються лише ті операції, коли вони починають використовуватися або навпаки перестають використовуватися.

Розпочинати роботу з основними засобами необхідно зі створення Довідника «Основні засоби» - певні групи основних засобів для подальшої роботи у розрізі бухгалтерського та податкового обліку: земельні ділянки, будівлі та споруди, машини та обладнання, автотранспорт, інструменти, прилади та інвентар (рис. 2.7).

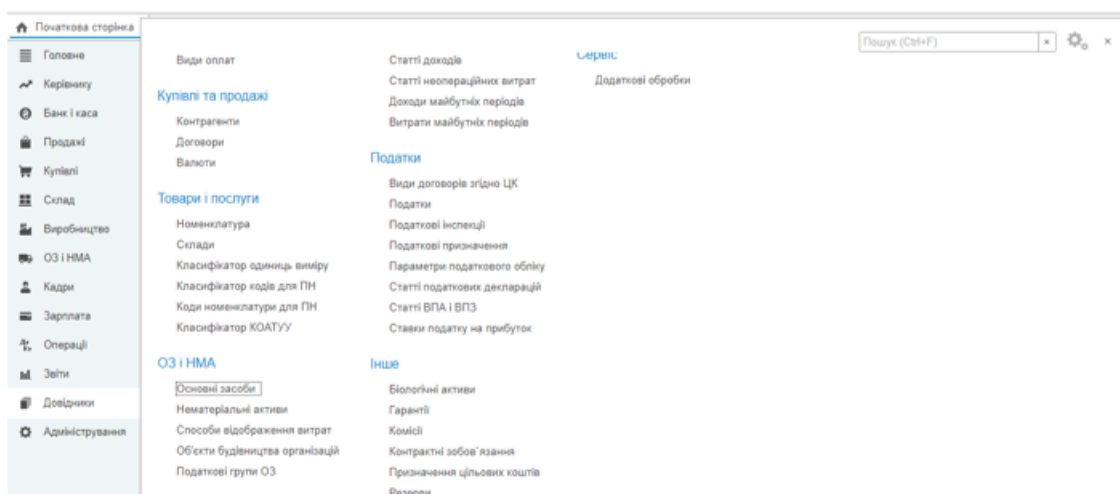

Рис. 2.7 Вибір довідника «Основні засоби»

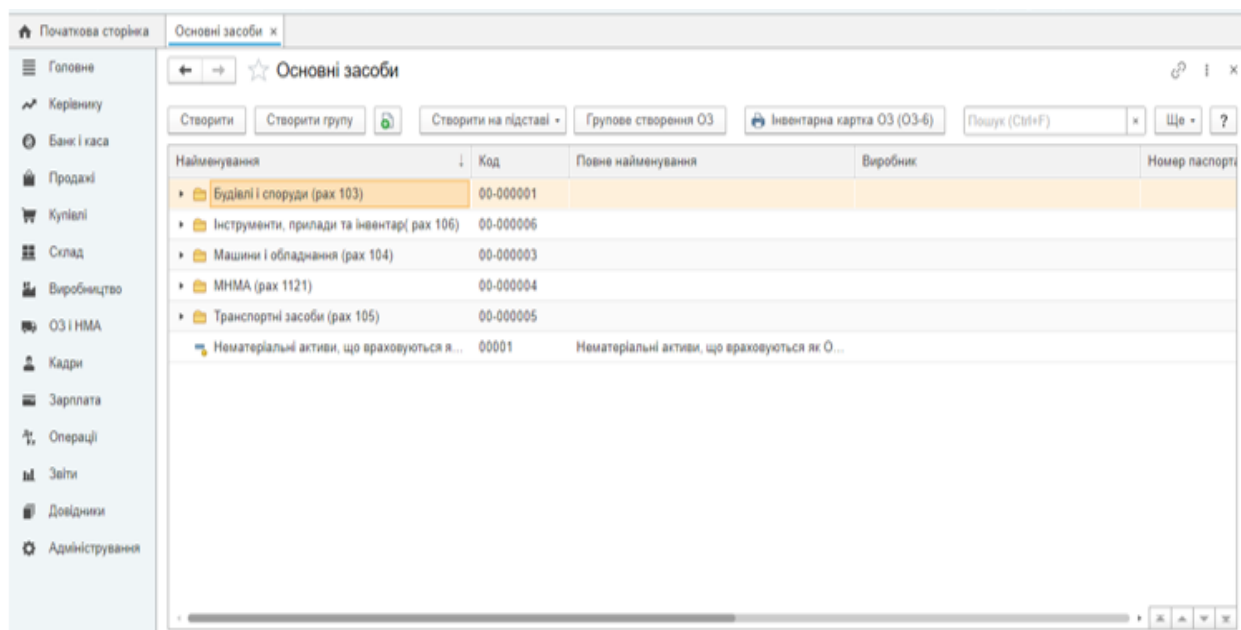

Рис. 2.8. Створення списку груп Довідника «Основні засоби»

Наприклад, у групі «Транспортні засоби» створити відповідний елемент до цієї групи. У інвентарну картку занести відомості про об'єкт основного засобу. У Довіднику «Номенклатура» в групі «Устаткування до встановлення» - створити, записати і закрити (рис. 2.9).

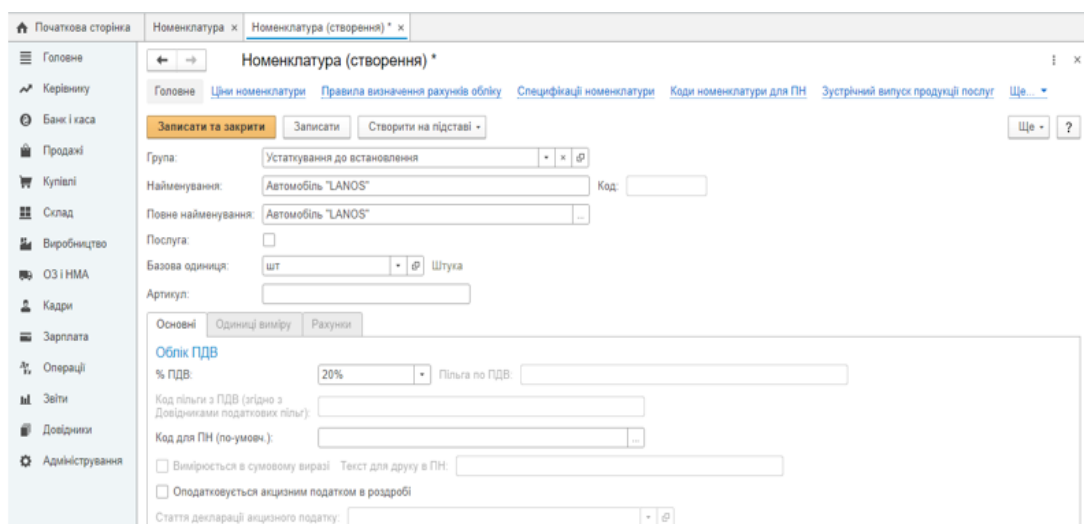

Рис. 2.9. Елемент номенклатури. Створення.

У Довіднику «Способи відображення витрат амортизації» робимо вибір функції створення способу відображення витрат.

Отже, BAS Бухгалтерія – є новим продуктом, основним призначенням якого є вирішення комплексу питань, що поставлені перед бухгалтерською службою підприємства, а саме, ведення бухгалтерського та податкового обліку, документування складського обліку, грошових коштів, основних засобів, розрахунків з контрагентами тощо.

Висновки до розділу 2

Облікова політика активів являє собою набір правил, принципів і процедур, які визначають спосіб ведення обліку, оцінки, відображення активів підприємства у фінансовій звітності. Ця політика визначає методiku та правила обліку активів, їхню оцінку, класифікацію та подання в фінансових звітах, які підприємство використовує для внутрішнього та зовнішнього звітності.

Оцінка активів - це процес визначення вартості активів підприємства на певний момент часу. Вона має ключове значення для коректного відображення активів у фінансовій звітності підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Оцінка активів може виконуватися різними методами, в залежності від типу активу та особливостей бізнесу.

Оцінка активів на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» здійснюється за різними видами, зокрема, первісною вартістю, справедливою вартістю, ліквідаційною вартістю тощо.

Звичайно первісна оцінка є важливою, оскільки вона встановлює початкову вартість активу в системі обліку підприємства. Це допомагає у формуванні фінансової звітності та визначенні фінансового стану

підприємства на початковому етапі. Точність та об'єктивність первісної оцінки є ключовими для уникнення перекручень в обліку та відображення реального стану справ у фінансовій звітності.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАТ «КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЗАВОД ДОРОЖНІХ МАШИН»

3.1. Визнання, оцінка та відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності зобов'язань підприємства

Важливою умовою нормального функціонування суб'єкта господарювання є зобов'язання, які частіше розглядають у контексті джерела фінансових ресурсів, тому питання дослідження їх оцінки та обліку постає як актуальне.

«Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду» [39].

Зобов'язання поділяються на довгострокові, поточні та непередбачені зобов'язання, відповідно і оцінка має бути застосована до таких видів.

Довгострокові зобов'язання відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання [39].

«На сьогодні при детальному розгляді та застосуванні оцінки всіх довгострокових зобов'язань за теперішньою вартістю виникає ряд проблематичних запитань. І така їх поява вважається доволі виправданою, оскільки зміна вартості грошей у часі залежить і від інфляційних або ж, навпаки, дефляційних процесів, і від комерційної ненадійності бізнес-партнерів, яку, на жаль, оцінити в період економічної нестабільності дуже важко, а також від надання підприємцями переваги наявним грошам – в даному випадку мова йде про бажання зберегти ліквідність підприємства» [58].

Оскільки всі довгострокові зобов'язання, незалежно від того, відсоткові вони чи безвідсоткові, є дисконтованими, тобто відображаються за теперішньою вартістю, алгоритм проведення дисконтування повинен відображатися у обліковій політиці підприємства. До складу таких елементів входить: формула розрахунків теперішньої вартості грошей; порядок визначення ставки дисконтування; кількість періодів дисконтування.

Виникнення поточних зобов'язань в обліку відбувається під час операцій щодо виконання договорів, укладених підприємством. Але потрібно брати до уваги, що не всі зобов'язання визначаються угодами і переважна більшість обумовлюється нормативними актами чи неправомірними діями щодо їх порушення, зокрема, при сплаті податків, розрахунків за заробітною платою, штрафів, пені, неустойок тощо.

У системі бухгалтерського обліку дуже важливе значення має оцінка поточних зобов'язань. У процесі господарської діяльності здійснення оцінки поточних зобов'язань є необхідним при надходженні і вибутті активів, набутті прав та виникненні зобов'язань. Погашення поточних зобов'язань супроводжується оцінкою, яка може бути представлена (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Основні види оцінок поточних зобов'язань [39]

Вид оцінки поточних зобов'язань	Характеристика
За історичною собівартістю	Поточні зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання
За поточною собівартістю	Поточні зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань
За вартістю реалізації	Поточні зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань
За теперішньою вартістю	Поточні зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань

Оцінка поточних зобов'язань забезпечує не тільки вимірювання вартості об'єктів обліку, а також створюються якісні характеристики облікової інформації для проведення аналізу фінансового стану і ефективності управління суб'єктом господарювання.

Балансова вартість поточних зобов'язань у складі ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» відображається за сумою їх погашення.

Сума погашення – це «недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства» [39].

Варто відмітити, що поточні зобов'язання можуть мати юридичну силу внаслідок укладених договорів чи статутних вимог. Виникають також як результат забезпечення своєї ділової репутації.

При погашенні поточного зобов'язання, підприємство задовольняє претензію іншої сторони, одночасно передає свої ресурси у вигляді активів (грошових коштів, інших активів, у вигляді послуг, заміни одного зобов'язання іншим, переведенням зобов'язання у склад капіталу. Як правило, розрахунки з постачальниками і підрядниками проводять у грошовій формі на підставі укладених договорів. Для мінімізації ризиків та

убезпечення від конфліктів, розрахунки здійснюють у вигляді авансових платежів.

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу [39].

Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію визначається за сумою прямих витрат, які не пов'язані з діяльністю підприємства, яка триває. Забезпечення по довгострокових зобов'язаннях визнаються у сумі їх теперішньої вартості [39].

Забезпечення щодо обтяжливого контракту визначається у сумі неминучих витрат, пов'язаних з виконанням обтяжливого контракту, за найменшою з двох величин: витрат на виконання контракту або витрат на оплату неустойки (штрафу, пені) за виконання контракту. Витрати, пов'язані з виконанням такого контракту оцінюються як різниця між витратами на його виконання та доходами від виконання іншого контракту, який укладений з метою зменшення втрат від виконання обтяжливого контракту [39].

Обліково-аналітичне забезпечення зобов'язань ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин», які виникають в результаті розрахунків, передбачає складання документів бухгалтерського оформлення (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Обліково-аналітичне забезпечення зобов'язань
на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»*

Джерело	Носії облікової інформації	Характеристика та призначення інформації
1	2	3
1. Первинна документація	Видаткова накладна	Надає інформацію про кількість та вартість придбання ТМЦ
	Товарно-транспортна накладна	Надає інформацію про вантаж та постачальника
	Рахунок-фактура	Надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, їх кількість і ціну, по якій вони будуть поставлені покупцеві, формальні особливості товару, умови постачання і

		зведення про відправника і одержувача
	Податкова накладна	Є підставою для відображення податкового кредиту
	Платіжна інструкція	Це розпорядження ініціатора надавачеві платіжних послуг щодо виконання платіжної операції
	Договір купівлі-продажу	Надає інформацію про умови постачання
	Виписка банку	Надає інформацію про сплату підприємства по його рахунках
	Табель обліку використання робочого часу	Надає інформацію про облік використання робочого часу
	Наряди, рапорти про виробіток тощо	Надає інформацію про облік виробітку робітниками-відрядниками
2.Облікові реєстри	Розрахунково-платіжна відомість	Надає інформацію про облік нарахування та виплати заробітної плати
	Оборотно-сальдові відомості	Надають інформацію за всіма синтетичними та аналітичними рахунками

Продовження табл. 3.2

1	2	3
	Оборотно-сальдова відомість	Кредитові обороти за рах. 60 «Короткострокові позики»
	Оборотно-сальдова відомість	Кредитові обороти за рах. 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами», рах. 68 «Розрахунки за іншими операціями»
	Оборотно-сальдова відомість	Відомість аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками
	Оборотно-сальдова відомість	Відомість аналітичного обліку розрахунків з бюджетом
	Оборотно-сальдова відомість	Кредитові обороти за рах. 65 «Розрахунки за страхуванням», рах. 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
3. Форми фінансової звітності	Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Надає інформацію про стан поточних зобов'язань

*згруповано автором на підставі первинних документів та форм фінансової звітності

Ефективна організація облікового процесу на підприємстві передбачає складання облікових номенклатур, графіків документообороту та ін. Самі облікові номенклатури формують з урахуванням організаційно-технологічних факторів.

Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» при розробці таких облікових номенклатур, особлива увага приділена первинному, поточному та підсумковому оформленню.

Первинний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками передбачає формування первинних документів, що представлені у табл. 3.3.

Поточне оформлення передбачає формування оборотно-сальдових відомостей за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» у процесі господарської діяльності більшість розрахунків веде за отримані матеріальні цінності від постачальників, які здійснюються на підставі укладених договорів. Відповідно до таких договорів, виписується рахунок-фактура, який містить інформацію про товар, ціну і вважається підставою для проведення оплати.

Таблиця 3.3

Номенклатура первинного обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

Облікові дані	Призначення	Натуральні вимірники	Вартісні вимірники	Документи
1. Назва документа	Для відображення операцій пов'язаних з надходженням ТМЦ від постачальників та виконаних робіт підрядників	-	-	Накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг), акт звірки взаєморозрахунків, податкові накладні, платіжні інструкції, виписки банку
2. Номер документа		-	-	
3. Найменування підприємства		-	-	
4. Найменування контрагента		-	-	
5. Підстави операції		-	-	
6. Субрахунки		-	-	
7. Кількість отриманих ТМЦ		+	-	
8. Вартість		-	+	
9. Ціна		-	+	
10. Сума ПДВ		-	+	

11. Дата		-	-	
12. Підпис		-	-	
13. Печать		-	-	

Відвантажують ТМЦ згідно накладних, де зазначені їх основні характеристики.

«Видаткова накладна є підтверджувальним документом про кількість вантажу, який надійшов та засвідчує постачальника і порядок оплати. На видатковій накладній ставиться підпис особи, яка дозволила відпуск ТМЦ, а також головним бухгалтером чи особою, на ім'я якої було виписане доручення на одержання товару. Один примірник накладної надається отримувачу товару як супровідний документ і є підставою для їхнього оприбуткування» [57].

ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» через постачальників купує ТМЦ за договірними цінами з ПДВ, де на кожен партію виписують податкову накладну, у якій зазначають ціну, ставку і суму ПДВ, загальну суму до сплати.

При погашенні заборгованості перед постачальниками на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» формують банківські виписки.

В теперішніх умовах господарювання, налагоджені зв'язки залежать від стану організації документообороту за розрахунками з постачальниками.

Облікові номенклатури характеризують об'єкти обліку, що формуються під впливом господарської діяльності підприємства (табл. 3.4)

Таблиця 3.4

Облікові номенклатури щодо обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»*

Характеристика повідомлень	Для чого необхідні повідомлення	У яких документах повідомляється
1	2	3
Виникнення поточних зобов'язань	Одержання інформації про джерело утворення, термін погашення поточних зобов'язань	Договір, видаткова накладна, податкова накладна, товарно-транспортна накладна

Виникнення кредиторської заборгованості перед постачальниками	Одержання інформації про джерело утворення, термін погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками	Рахунок-фактура, платіжна інструкція, претензійна заява, банківська виписка, порівнювальна відомість результатів інвентаризації
Погашення поточних зобов'язань	Одержання інформації про погашення поточних зобов'язань	Платіжна інструкція, банківська виписка, видатковий касовий ордер

*згруповано автором на основі джерела [57]

При формуванні додатків про облікову політику, необхідно враховувати облікові номенклатури щодо обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками тощо,

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведуть за кожним окремим постачальником, тобто в розрізі підприємства, організації за кожним окремим договором.

Система синтетичного обліку розрахунків з постачальниками передбачає рах. 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» [25].

Таблиця 3.5

Кореспонденція рахунків з обліку операцій по оприбуткуванню ТМЦ*

№ з/п	Господарська операція	Дебет	Кредит	Регістр обліку
1.	Надійшли запаси на підприємство від постачальника	20	63	О. - с. в. по рах. 63, Журнал 3
2.	Підприємство-покупець виступає замовником робіт чи послуг	23, 91, 92, 93	63	О. - с. в. по рах. 63, Журнал 3
3.	Перераховано кошти постачальникам за ТМЦ	63	30, 31	О. - с. в. по рах. 31, Журнал 1

*згруповано автором за джерелом [57]

Розглядаючи зобов'язання підприємства в частині розрахунків по оплаті праці, необхідно визначити облік руху особового складу підприємства.

На ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» використовують типові форми при веденні кадрового обліку та обліку використання робочого часу.

Облікові номенклатури щодо первинного обліку розрахунків по оплаті праці представлено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Облікові номенклатури щодо первинного обліку розрахунків по оплаті праці на ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

Облікові дані	Призначення	Вимірювач		Документи, у котрих згадуються вперше
		Нат.	Варт.	
Прийняття на роботу і звільнення:	Для обліку чисельності працюючих Для обліку оплати праці за кожним працюючим			Наказ про прийняття на роботу Наказ про звільнення з роботи Наказ (розпорядження) про надання відпустки Повідомлення про надання відпустки Особова картка Листок з обліку кадрів Автобіографія Листок нагород та заохочень Колективні договори Контракти
Назва документу		-	-	
№ документу		-	-	
Найменування підприємства		-	-	
ПІБ		-	-	
Табельний номер		-	-	
Кваліфікація		-	-	
Посада		-	-	
Дата		-	-	
Підпис		-	-	
Печатка		-	-	
Нарахування і виплата заробітної плати:	Для реєстрації даних у первинних документах. Для нарахування заробітної плати і внесків та виплати заробітної плати			Розрахунково-платіжна відомість робітника (П-6) і зведена (П-7) Особова картка Накази Штатний розклад Табель обліку робочого часу Наряд на відрядну роботу Акт про брак Шляховий лист вантажного автомобіля Шляховий лист службового легкового автомобіля Відомість на видачу грошей Особовий рахунок
Назва документу		-	-	
Найменування підприємства		-	-	
ПІБ		-	-	
Табельний номер		-	-	
Професія, посада		-	-	
Кількість відпрацьованих годин		+	-	
Види виплат		-	-	
Сума		-	+	
Дата		-	-	
Підпис		-	-	
Печатка		-	-	

«Нарахування заробітної плати працівникам підприємства викликає поточні зобов'язання по виплаті грошових коштів. Підставою для нарахування заробітної плати є наступні первинні документи: табель обліку робочого часу, наряд на відрядну роботу наказ, пов'язаний з відпусткою, преміюванням чи відрядженням працівника, листок непрацездатності» [57].

Синтетичний облік розрахунків по оплаті праці ведуть на рах. 66 «Розрахунки за заробітною платою» [25].

Таблиця 3.7

Кореспонденція рахунків з обліку операцій по оплаті праці*

№ з/п	Господарська операція	Дебет	Кредит	Регістр обліку
1.	Нарахована заробітна плата працівнику основного виробництва	23 «Виробництво»	661 «Розрахунки за заробітною платою»	О. - с. в. по рах. 661, Журнал 5, 5А
2.	Нарахована заробітна	91	661 «Розрахунки	О. - с. в. по

	плата за рахунок загальнопромислових витрат	«Загальнопромислові витрати»	за зарплатною платою»	рах. 661, Журнал 5, 5А
3.	Нарахована зарплатна плата головному бухгалтеру	92 «Адміністративні витрати»	661 «Розрахунки за зарплатною платою»	О. - с. в. по рах. 661, Журнал 5, 5А
4.	Нарахована зарплатна плата працівнику відділу збуту	93 «Витрати на збут»	661 «Розрахунки за зарплатною платою»	О. - с. в. по рах. 661, Журнал 5, 5А
5.	Утримано податок на доходи фізичних осіб	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	641 «Розрахунки за податками»	О. - с. в. по рах. 661, Журнал 3
6.	Утримано військовий збір	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	О. - с. в. по рах. 661, Журнал 3
7.	Сплатили податок з доходів фізичних осіб та військовий збір	641 «Розрахунки за податками» 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	О. - с. в. по рах. 30, 31, Журнал 1
8.	Виплата зарплатної плати через банк, за допомогою розрахункових банківських карток, або через касу	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	О. - с. в. по рах. 30, 31, Журнал 1

*згруповано автором за джерелом [25]

На основі банківських виписок надходження позик відображають на рахунках синтетичного обліку: 50 «Довгострокові позики», 60 «Короткострокові позики» [25].

Таблиця 3.8

Кореспонденція рахунків з обліку операцій по довгостроковим та короткостроковим кредитам*

№ з/п	Господарська операція	Дебет	Кредит	Регістр обліку
1.	Одержання довгострокової та короткострокової позики банку	31 «Рахунки в банках»	50 «Довгострокові позики» 60 «Короткострокові позики»	О. - с. в. по рах. 50, 60 Журнал 2
2.	Сплатили довгострокову та	50	31 «Рахунки в	О. - с. в. по

	короткострокову позику банку	«Довгострокові позики» 60 «Короткострокові позики»	банках»	рах. 31, Журнал 1
3.	Виставлені відсотки за кредитами	95 «Фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	О. - с.в. по рах. 684, Журнал 3
4.	Сплата відсотків за кредитом	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	31 «Рахунки в банках»	О. - с.в. по рах. 31, Журнал 1

*згруповано автором за джерелом [25]

При отриманні кредиту важливим є його цільове використання, що зазначається у кредитному договорі. А грошові кошти, які надійшли на поточний рахунок обов'язково повинні контролюватися банком-позичальником.

«У результаті взаємовідносин між контрагентами, виникають операції, які підлягають оподаткуванню і регулюються Податковим кодексом України» [26].

Форма оподаткування передбачає групування податків на прямі та непрямі. Прямі податки визначаються відносно їх платників і залежать від розміру об'єкта оподаткування, а платником такого податку є одержувач доходу чи власник майна.

Непрямі податки встановлюються на окремі товари, роботи або послуги і включаються до складу їх ціни. Платниками таких податків є споживачі товарів, робіт і послуг, а сума податків включена до складу їх ціни. Бухгалтерський облік розрахунків за податками і платежами ведеться на рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами» [25]. Рахунок активно-пасивний і призначений для узагальнення інформації за платежами до бюджету, зокрема, податки на заробітну плату працівників підприємства, фінансові санкції, що належать сплаті до бюджету.

Підприємство може сплачувати різні види податків та зборів одночасно, тому їх відображають на рахунках бухгалтерського обліку третього порядку. Для цього відкривають аналітичні рахунки до субрахунків

641 «Розрахунки за податками» та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» [25].

У бухгалтерському обліку операції з нарахування і сплати прямих податків та зборів, за виключенням податку на прибуток, відображають такими записами (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

**Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку
за операціями щодо нарахування та сплати прямих податків і зборів***

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Регістр обліку
		Дебет	Кредит	
1.	Утримано податок з доходів фізичних осіб	66	641	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
2.	Утримано податок з доходів фізичних осіб з сум нарахованих дивідендів акціонерів – фізичних осіб	671	641	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
3.	Нараховано екологічний податок	23, 91, 92, 93,	641	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
4.	Нарахована рентна плата	23, 93	642	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
5.	Нарахований податок на майно	23, 91, 92, 93	641	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
6.	Нарахований єдиний податок (для суб'єктів малого підприємництва)	85, 94	641	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3

Продовж. табл. 3.9

1	2	3	4	5
7.	Нарахований збір за місця для паркування транспортних засобів	92, 93	642	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
8.	Нарахований туристичний збір	93	642	О. - с.в. по рах. 64, Журнал 3
9.	Сплачено з рахунку в банку до бюджету податки та збори	641, 642	31	О. - с.в. по рах. 31, Журнал 1

*згруповано автором за джерелом [25]

До складу непрямих податків та зборів належать: ПДВ, акцизний податок і мито.

Облік розрахунків за відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та індивідуальним страхуванням персоналу

підприємства чи страхуванням майна, а також за іншими розрахунками за страхуванням ведеться на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» [25].

Нарахований ЄСВ списується на витрати підприємства, і відображається за дебетом витратних рахунків аналогічно витратам, які пов'язані із оплатою праці.

Інформацію щодо розрахунків з учасниками та засновниками підприємства, пов'язану з розподілом власного капіталу відображають на рахунку 67 «Розрахунки з учасниками» [25]. За кредитом рахунку показують збільшення зобов'язань підприємства перед засновниками та учасниками підприємства, а за дебетом — навпаки, погашення, у т. ч. реінвестування доходів.

3.2. Оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства

Оцінка фінансового стану підприємства передбачає проведення аналізу та оцінки фінансової діяльності з метою з'ясування його фінансової стійкості, ефективності та платоспроможності. Суб'єкти господарювання оцінюють свій фінансовий стан виходячи з того, наскільки швидко та своєчасно можуть розрахуватися за зобов'язаннями. Аналіз фінансового стану проводять для визначення показників, які визначають, чи можливо погасити зобов'язання.

Платоспроможність підприємства визначається його здатністю вчасно та повністю виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами, включаючи виплату боргів, податків, заробітної плати працівникам та інших фінансових зобов'язань. Основні показники платоспроможності підприємства включають:

- ліквідність – показує здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для виконання поточних зобов'язань;
- співвідношення зобов'язань та власного капіталу – показник вказує на фінансовий ризик підприємства шляхом порівняння загальних зобов'язань з його власним капіталом. Низьке співвідношення свідчить про те, що підприємство має менше боргів у порівнянні з власними фінансовими ресурсами;
- прибутковість та рентабельність у вигляді чистого прибутку, маржинальної рентабельності, дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство генерує прибуток своєї діяльності та чи здатне воно використовувати цей прибуток для погашення зобов'язань.

Ці показники разом з іншими фінансовими показниками допомагають оцінити платоспроможність підприємства та його фінансову стабільність, яка є важливою для успішного функціонування на ринку та уникнення фінансових проблем.

Визначення оцінки зобов'язань передбачає аналіз його платоспроможності. Інформаційною базою для здійснення розрахунків є форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (дод. А1, А5).

Коефіцієнти ліквідності, які характеризують здатність підприємства розраховуватися за своїми боргами і їх динаміка представлені у табл. 3.10.

За результатами проведених розрахунків коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за 2021-2022 рр. можна зробити висновки про стан платоспроможності підприємства.

Таблиця 3.10

Динаміка коефіцієнтів ліквідності

ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за 2021-2022 рр.

Показник	Нормативне значення	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, +,-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,5$	0,58	1,27	+ 0,69
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$=1,0$	2,42	1,92	- 0,5
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	$>1,0$	4,69	5,19	+ 0,5
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,9–1,0	1,01	0,47	- 0,54

*розраховано автором за даними фінансової звітностіПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначено як співвідношення абсолютно ліквідних активів до суми поточних зобов'язань підприємства. Абсолютно ліквідними активами вважаються грошові кошти. Зазначений показник показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна погасити негайно. Нормативне значення показника в межах $\geq 0,5$. Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» цей показник у 2021 році склав 0,58, а в 2022 році – 1,27, тобто, спостерігається динаміка зростання показника.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує співвідношення суми грошових коштів, коштів у розрахунках та інших активів до поточних зобов'язань. Цей показник відображає, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок більш ліквідної частини активів. Нормативне значення коефіцієнта швидкої ліквідності становить 1. Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» цей показник у 2021 році склав 2,42, а в 2022 році – 1,92.

Коефіцієнт покриття або загальної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство зможе погасити, при реалізації оборотних активів. При умові стабільного функціонування підприємства, оптимальний показник повинен складати значення > 1 . Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» цей показник у 2021 році склав 4,69, а в 2022 році – 5,19.

Отже, розраховані коефіцієнти ліквідності показали тенденцію до зростання, окрім коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, який зменшився з 1,01 у 2021 році, до 0,47 у 2022 році. Оптимальне значення показника 0,9-1,0, відповідно таке співвідношення було дотримано у 2021 році, а в 2022 році цей показник знизився до 0,47, що свідчить про порушення такого співвідношення.

Отже, розраховані показники ліквідності показують, чи можна вважати підприємство платоспроможним із здатністю вчасно погасити свої борги. Для досягнення зміцнення фінансової стійкості та покращення платоспроможності необхідно приймати вчасно ефективні управлінські рішення.

Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» можна вважати баланс ліквідним, оскільки розраховані коефіцієнти ліквідності майже вмі відповідають оптимальному рівню.

Воєнний стан у країні та погіршення економічної ситуації спонукає до проведення досліджень фінансового стану через аналіз фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість визначає рівень ефективності розвитку підприємства і здатність забезпечити себе оборотними засобами використовуючи власні джерела. Показник надає можливість перерозподіляти підприємству свої кошти та забезпечує відповідний рівень незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Фінансова стійкість безпосередньо залежить від ефективного управління ресурсами підприємства. Вона характеризується оптимальною структурою між активами підприємства та співвідношенням власних і залучених коштів, а також активів та джерел фінансування.

Результати аналізу фінансової стійкості є важливими для стейкхолдерів підприємства, оскільки визначають прийняття їх рішень щодо фінансової можливості підприємства на майбутнє.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості – це визначити можливості протидії різним негативним факторам.

Оцінку фінансової стійкості здійснюють за допомогою коефіцієнтів: фінансової незалежності (автономії), фінансової залежності, фінансової стійкості, маневреності власних коштів, маневреності робочого капіталу, співвідношення позикового і власного капіталу.

У табл. 3.11, представлені показники фінансової стійкості ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за 2021-2022 рр.*

Таблиця 3.11

Показники фінансової стійкості

ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за 2021-2022 рр.*

Показники	Оптимальне значення	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, +,-
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$\geq 0,5$	0,82	0,85	+0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	$< 1,0$	1,23	1,18	-0,05
Коефіцієнт фінансової стійкості	$< 1,5$	0,82	0,86	+0,04
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$> 0,2$	0,16	0,30	+0,14
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$> 0,1$	0,80	0,71	-0,09
Коефіцієнт співвідношення	$> 1,0$	0,23	0,18	-0,05

позикового та власного капіталу				
---------------------------------	--	--	--	--

*розраховано автором за даними фінансової звітності ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»

Оцінюючи фінансову стійкість ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» за період 2021-2022 роки, можна зробити такі висновки.

Коефіцієнт автономії, показує частку розміру власного капіталу у загальних вкладеннях підприємства та характеризує фінансову незалежність від позикових джерел фінансування. Нормативне значення цього показника орієнтовно $\geq 0,5$. Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» коефіцієнт фінансової незалежності становив у 2021 році – 0,82, у 2022 році – 0,85.

Обернений показник фінансової незалежності – коефіцієнт фінансової залежності, який показує, скільки одиниць з розміру сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Орієнтовне значення показника $< 1,0$, у разі, якщо коефіцієнт більше 1, то це свідчить про фінансову залежність підприємства. Для досліджуваного підприємства у 2021 році цей коефіцієнт склав 1,23, а в 2022 році – 1,18. Тобто, спостерігається фінансова залежність підприємства, проте, динаміка показує його зниження, тим самим наближення до нормативного значення.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує зниження рівня фінансового ризику. Для досліджуваного підприємства він становив у 2021 році – 0,82, у 2022 році – 0,86, при оптимальному значенні – менше 1,5, що в межах нормативу.

Коефіцієнт маневреності власних коштів показує ступінь гнучкості використання власного капіталу з позиції вкладення власних коштів у оборотні активи. Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» цей показник склав у 2021 році – 0,16, а в 2022 році – 0,30. Оптимальне значення показника повинно бути більше 0,2. Спостерігаємо, що у 2022 році він відповідав нормативу.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу характеризує частку запасів у сумі робочого капіталу і для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин», за два досліджувані роки відповідає оптимальному значенню і склав відповідно, у 2021 році - 0,8, у 2022 році - 0,71.

Для того, щоб визначити, скільки запозичених коштів можна залучити на 1 грн, що вкладені у активи, необхідно визначити коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу і він повинен становити більше 1. Для досліджуваного підприємства цей показник менше оптимального значення, до того ж має тенденцію до зниження.

Фінансова стійкість підприємства може бути визначена за допомогою показників, які представлено у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Показники стійкості фінансового стану підприємства*

Показник стійкості фінансового стану	Значення показника
Абсолютна стійкість фінансового стану (платоспроможність підприємства гарантована; для забезпечення запасів достатньо власних обігових коштів)	$\Delta BOK \geq 0$; $\Delta BДПК \geq 0$; $\Delta OK \geq 0$. Тримірний показник визначається як $(S - 1, 1, 1)$ свідчить про абсолютну фінансову стійкість підприємства
Нормальна стійкість - для забезпечення запасів крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики; платоспроможність гарантована	$\Delta BOK < 0$; $\Delta BДПК \geq 0$; $\Delta OK \geq 0$. тримірний показник – $(S - 0, 1, 1)$
Нестійкий фінансовий стан – для забезпечення запасів, крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів і позик, залучаються короткострокові кредити та позики; платоспроможність порушена, але є можливість її відновити	$\Delta BOK < 0$; $\Delta BДПК < 0$; $\Delta OK \geq 0$. тримірний показник – $(S - 0, 0, 1)$
Кризовий фінансовий стан – для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування; підприємству загрожує банкрутство	$\Delta BOK < 0$; $\Delta BДПК < 0$; $\Delta OK < 0$. тримірний показник – $(S - 0, 0, 0)$

*згруповано автором роботи

У табл. 3.12 визначено додатковий показник, який оцінює фінансову стійкість за допомогою схеми покриття запасів і витрат. потрібно спочатку

визначити наявність джерел для того, щоб сформувати запаси. При цьому власні оборотні кошти визначають шляхом вирахування необоротних активів з власного капіталу підприємства.

Для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» наявність власних оборотних коштів становила у 2021 році – 410335 тис. грн., у 2022 році – 347037 тис. грн.

Визначимо показник, який характеризує наявність власних і довгострокових запозичених коштів. У 2021 році він склав – 306625 тис. грн., у 2022 році – 205023 тис. грн.

Далі проведемо розрахунок розміру джерел формування запасів, де у розрахунок до попереднього показника додатково приймаються поточні зобов'язання. За період, який досліджувався, вони склали, у 2021 році – 419221 тис. грн, у 2022 році – 288851 тис. грн.

Отже, для ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» розраховані показники свідчать про достатню фінансову стійкість підприємства, оскільки для забезпечення запасами достатньо власних коштів.

Висновки до розділу 3

Зобов'язання підприємства в бухгалтерському обліку визнаються, оцінюються та відображаються відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Зобов'язання визнаються, коли настане обов'язок внаслідок минулої події, і ймовірно, буде вимагати відповідного звільнення ресурсів (грошових або не грошових) для його погашення.

Зобов'язання оцінюються з урахуванням їх очікуваної суми для погашення. Це може включати оцінку поточних та майбутніх витрат, рівня ризику та інших факторів, які можуть вплинути на суму зобов'язань. Зобов'язання повинні бути відображені в фінансовій звітності підприємства, у балансі в розділі «Зобов'язання» поточні або довгострокові.

Важливо дотримуватися бухгалтерських стандартів та вимог, а також мати чітку систему внутрішнього контролю, щоб забезпечити правильне визнання, оцінку та відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємства.

Оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства є важливим аспектом фінансового аналізу. Зобов'язання можуть мати значний вплив на фінансовий стан підприємства з різних точок зору: фінансова ліквідність, показники підприємства, такі як коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та показники заборгованості. Високі рівні зобов'язань можуть погіршувати ці показники, що може вплинути на спроможність підприємства залучати новий капітал або отримувати кредити.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження у кваліфікаційній роботі щодо оцінки активів та зобов'язань підприємства у системі бухгалтерського обліку надало можливість зробити такі висновки.

Робота виконана за матеріалами ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин», основним видом діяльності якого є виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва. У своїй сфері ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» вважається провідним виробником асфальтозмішувальних установок і запасних частин до них. Проте, складні економічні умови, які спричинені збройною агресією росії, у 2022 році підприємство скоротило реалізацію установок у 8,5 разів та отримало збитки у 30108 тис. грн., проти 29517 тис. грн чистого прибутку у 2021 році.

Оцінка, як елемент методу бухгалтерського обліку, надає можливість визначати вартість активів, встановлювати реальну вартість активів, що дозволяє підприємству правильно оцінювати свій фінансовий стан. Для правильної оцінки активів і зобов'язань необхідно здійснити чітке їх групування за різними класифікаційними ознаками. Активи класифікують за тривалістю використання як оборотні і необоротні. За можливістю конвертації, тобто ліквідністю, абсолютно ліквідні, швидко ліквідні, неліквідні активи. Зобов'язання класифікують за термінами погашення, довгострокові та короткострокові, за джерелами виникнення, зовнішні та власні.

Розглянуто питання формування облікової політики ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» в контексті активів та зобов'язань. Облікова політика активів і зобов'язань є складовою частиною бухгалтерської політики підприємства і визначає методи його обліку, вимоги до оцінки, відображення та розкриття інформації про активи та зобов'язання в фінансовій звітності.

Облікова політика активів і зобов'язань може включати наступні аспекти: методи оцінки, за якими активи оцінюються у фінансовій звітності; класифікація активів і зобов'язань; принципи відображення в фінансовій звітності; правила розкриття інформації про активи та зобов'язання у додатках до фінансових звітів або інших звітних документах тощо. Облікова політика активів і зобов'язань є важливим документом, який впливає на точність та надійність фінансової звітності підприємства, тому вона повинна бути ретельно розроблена та дотримуватися згідно з вимогами бухгалтерських стандартів і законодавства.

Оцінка активів є важливою для управлінських рішень підприємства, таких як визначення цін продажу, визначення амортизаційних відрахувань, розрахунок резервів та прийняття рішень щодо придбання чи продажу активів. Також оцінка надає можливість відобразити реальну вартість активів у фінансовій звітності підприємства, що робить цю інформацію корисною для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори і державні органи.

Зобов'язання оцінюються з урахуванням їх очікуваної суми для погашення. Це може включати оцінку поточних та майбутніх витрат, рівня ризику та інших факторів, які можуть вплинути на суму зобов'язань. Зобов'язання повинні бути відображені в фінансовій звітності підприємства, у балансі в розділі «Зобов'язання» поточні або довгострокові.

Оцінка впливу зобов'язань на фінансовий стан підприємства є важливим аспектом фінансового аналізу. Зобов'язання можуть мати значний вплив на фінансовий стан підприємства з різних точок зору: фінансова ліквідність, показники підприємства, такі як коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та показники заборгованості. Високі рівні зобов'язань можуть погіршувати ці показники, що може вплинути на спроможність підприємства залучати новий капітал або отримувати кредити.

Для забезпечення автоматизованого обліку на підприємстві розглянута програма BAS Бухгалтерія, яка використовується для автоматизації

бухгалтерського обліку та фінансового обліку підприємства. Програма може бути у вигляді інтегрованої системи, що об'єднує в собі різні модулі для обліку, такі як облік витрат, облік доходів, заробітної плати, облік активів і зобов'язань, податковий облік та інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар М. І., Кулик А. А. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії. Економічний аналіз. 2022. № 32(4). С.165-177. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2936/6565657168>
2. Бондаренко О. М., Труш І. В. Особливості оцінки необоротних матеріальних активів у системі обліку. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. Випуск 3 (30). С. 85-89. doi: 10.32782/easterneurope.30-14.
3. Бухгалтерський інтернет-портал URL: <https://ibuhgalter.net/material/1528/29136>
4. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України. 2021. 388 с.
5. Височан О. С., Височан О. О. Інвентаризація: документальне оформлення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. № 15. С. 89- 94.
6. Височан О. С., Височан О. О. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. № 22 (1). С 48-52.
7. Глушач Ю. С. Проблеми облікової оцінки дебіторської заборгованості в фінансовій звітності підприємств. Економіка та суспільство. Випуск 39. 2022. file:///C:/Users/Admin/Downloads/1383-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1332-1-10-20220627.pdf
8. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003. Відомості Верховної Ради України, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 22.05.2023).

9. Дмитрук Б. П., Германенко М. Л., Светлова Н. М. Особливості та напрямки забезпечення облікової політики необоротних активів в обліку і оподаткуванні. Економіка і суспільство. Вип. 30. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/605/579>
10. Дядюн О. О. Облікова політика підприємств щодо нематеріальних активів: засадничі принципи та особливості формування. Бізнес Інформ. 2020. №12. С. 302–309. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-302-309>
11. Задніпровський О. Г., Мартинів І. К. Оцінка основних засобів в бухгалтерському обліку: засади поліваріантності. Національна економіка. Інтелект XXI. № 3. 2019. С. 56-60. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_3/9.pdf
12. Камінська І. М., Дорош В. Ю., Ковальчук Ю. А. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум. № 3. 2019. С. 136-143. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/65/59
13. Карп'юк, Р. Інвентаризація-2022: організовуємо в умовах війни. ЛІГА-ЗАКОН: Бухгалтер & Закон. 2022. № 41-42. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ014090.
14. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. № 7. 2023. URL: 10.54929/2786-5738-2023-7-09-03.
15. Концептуальна основа фінансової звітності: видана РМСБО у вересні 2010 р. Переглянута в березні 2018 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (дата звернення 15.06.2023).
16. Корягін М. В. Оцінка в системі бухгалтерського обліку. Ефективна економіка. 2018. № 10. С. 1-4. doi: 10.32702/2307-2105-2018.10.4.
17. Краєвський В. М., Колісник О. П., Роздимаха І. М., Новікова О. П. Автоматизація обліково-аналітичних процесів (на прикладі програми BAS

CORP 2.1): практичний посібник. Ірпінь. Державний податковий університет. 2022. 194 с.

18. Кулик А. А. Особливості проведення знецінення активів в умовах збройної агресії. Облік і фінанси. 4 (98). 2022. С. 5-12. URL: <https://afj.org.ua/pdf/937-osoblivosti-provedennya-znecinennya-aktiviv-v-umovah-zbroynoi-agresii.pdf>

19. Ловінська Л. Г., Озеран А.В., Коршикова Р.С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні. Фінанси України. 2022. Вип. 4. С. 92-106. doi: 10.33763/finukr2022.04.092.

20. Міла О. Є. Оцінка активів та зобов'язань у системі бухгалтерського обліку. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики». 28.04.2023 р. м. Ірпінь. ДПУ. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z5D9I6LfAtajVXod80OCnuAFqpfhOP8R/view>

21. Міжнародні стандарти фінансової звітності: переклад 2022 року. https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (дата звернення 07.03.2023).

22. Олійник С. О. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку та напрями її вдосконалення. Innovative solutions in modern science. 2017. № 5(14). С. 1-11. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611679.pdf>.

23. Партин Г. О., Загородній А. Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ. Знання. 2016. 184 с.

24. Переста Ю. Ю. Економічна сутність, класифікація та види оцінок дебіторської кредиторської заборгованості. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування». Випуск 11 (2021). Ужгород, 2021. С. 77 - 85. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38810>

25. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства

фінансів України від 30.11.1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 18.04.2023).

26. Податковий кодекс України. Затв. 02.12.2010. р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 18.04.2023).

27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 18.04.2023).

28. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 17.06.2023).

29. Про затвердження Методики оцінки майна: Постанова Кабінету Міністрів України № 1891 від 10.12.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.06.2023).

30. Про затвердження Методики оцінки об'єктів оренди, Порядку викупу орендарем оборотних матеріальних засобів та Порядку надання в кредит орендареві коштів та цінних паперів: Постанова Кабінету Міністрів України № 629 від 10.08.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-95-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.06.2023).

31. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення: 17.06.2023).

32. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 20.06.2023).

33. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 09.05.2023).

34. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 05.07.2023).

35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 26.03.2023).

37. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 26.03.2023).

38. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 26.03.2023).

39. Про затвердження Національного положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 26.03.2023).

40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: Наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення 17.06.2023).

41. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 24.04.2023).

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 24.04.2023).

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 24.04.2023).

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення 17.06.2023).

45. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. №617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 24.03.2023).

46. Про затвердження Національного положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 25.03.2023).

47. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 від № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 23.01.2023).

48. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 16.01.2023).

49. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2023).

50. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0489202-08#Text> (дата звернення 19.08.2023).

51. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658-III від 06.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення 20.08.2023).

52. Проскуріна Н. М., Полякова К. В. Особливості документального оформлення результатів щорічної інвентаризації основних засобів. Регіональна економіка та управління. 2020. №4 (30). С. 96-99.

53. Рогозний С., Дядюн О. Основні засоби vs воєнний стан: нові обліково-звітні реалії. Практика МСФЗ. 2022. № 5 (41). С. 29-37. URL: https://ibuhgalter.net/storage/web/source/1/MSFZ_5_2022_1.pdf.

54. Спіцина Н. В., Кравцова С. В. Зобов'язання: сутність, класифікація,

облік. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. № 2 (113). 2020. С. 228-233. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/2_2020/40.pdf

55. Степаненко О. І. Необоротні матеріальні активи в амортизаційній політиці підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №1 (67). С. 186- 192. URL: 10.32836/2521-666X/2020-67-30.

56. Фартушняк О. В. Облікова оцінка вартості активів підприємства. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика. 18-19.03.2019. URL: <http://surl.li/oqfmf>

57. Фінансовий облік : навчальний посібник. В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Державний податковий університет. 2022. 616 с.

58. Фрайман А. В., Селіванова Н. М. Особливості обліку довгострокових зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. ECONOMICS: time realities. № 6 (52). 2020. С. 76-86. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No6/76.pdf>

59. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.06.2022) (дата звернення 10.05.2023).

60. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз А. С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, з урахуванням фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. Економіка і суспільство. Вип. 15. 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf

61. Шпінь В. В., Мельник Т. Г. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку. Молодий вчений. Економічні науки. № 1 (89). 2021. С. 213-219. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/183/177>

62. Ясишена В. В. Основні аспекти формування облікової політики нематеріальних активів підприємств. Інноваційна економіка. Вип. 5-6. 2019.

(80). C. 149-157. URL:
<http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/82/231>